

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલ નં. ૧૮૩૩૫/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી નિષા. એમ. ઠાકોર

=====

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	

=====

રમેશકુમાર ગૌતમભાઈ બારોટ અને અન્ય ૩ અપીલકર્તાઓ/અરજદારો

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧ અન્ય સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧,૨,૩,૪ તરફે શ્રી ચેતન કે પડ્યા (૧૯૭૩)

નંબર ૨ તરફે શ્રી રાજેશ કે. સાવજની (૨૨૨૫) પ્રતિવાદી (ઓ)

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ તરફે સરકારી વકિલશ્રી જે. કે. શાહ

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ નિષા એમ. ઠાકોર

તારીખ: ૧૮/૦૨/૨૦૨૨

સીએવી ચુકાદો

=====

૧. ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ (ટૂંકમાં "સીઆર.પી.સી.") ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની આ અરજી દ્વારા, અરજદારો – મૂળ આરોપીઓ સ્પેશિયલ જજ, જામનગર દ્વારા ઇન્કવાયરી કેસ નં. ૨/૨૦૧૪ માં પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ (ટૂંકમાં "અધિનિયમ") ની કલમ ૪, ૭, ૧૩(૧)(આઈ) અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓના સંબંધમાં ૧૫/૦૮/૨૦૧૪ ના રોજ પસાર કરાયેલ આદેશને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા માંગે છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન

ન્યાયાધીશે ફરિયાદ નોંધવાનો અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા (સીઆર.પી.સી.) ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસની કાર્યવાહી માટે પી.આઈ., એસીબી, જામનગરને મોકલવાનો અને ૩ મહિનાની અંદર અહેવાલ સબમિટ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો .

૨. રેકૉર્ડ પરથી ઉભરી આવતી ટૂંકી હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ પ્રશ્નવાળી ફરિયાદમાં ફરિયાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપો મુજબ, ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમ (જીઆઈડીસી), ગાંધીનગરે ૨૨/૦૮/૨૦૧૨ ની નીતિ નં. ૨૨/૩૦ દ્વારા જામનગર જીઆઈડીસીમાં ફેઝ-૨ અને ફેઝ-૩ માં પ્લોટની ફાળવણી માટે તેની ૪૬૬મી બેઠકમાં પરિપત્ર બહાર પાડ્યો હતો . એવો આક્ષેપ છે કે અરજદારો જીઆઈડીસીના કર્મચારીઓ હોવાથી, પ્લોટની ફાળવણી માટે પ્રતીક્ષા ચાલી (વેઈટિંગ લિસ્ટ) ચલાવીને નીતિનું પાલન કરવાને બદલે, પાંચ જૂથો બનાવીને ફાળવણીનો માર્ગ અપનાવ્યો હતો અને આવી ફાળવણી માટે ચોરસ ફૂટ દીઠ રૂ. ૩૦૦/- વસૂલવાની ભ્રષ્ટ્ર પ્રથા અપનાવીને નીતિની વિરુદ્ધ તેમજ પ્રતીક્ષા ચાલીની વિરુદ્ધ પ્લોટ ફાળવ્યા હતા . વધુમાં એવો આક્ષેપ છે કે જામનગરના રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૫૧ ના ફેઝ-૨ માં પ્લોટની ફાળવણી જામનગર વિકાસ સત્તામંડળ (જાડા) પાસેથી લેઆઉટ પ્લાનની મંજૂરી લીધા વિના કરવામાં આવી હતી અને ફેઝ-૨ ના પ્લોટ નં. ૩૯૮૮ અને ૩૯૮૯ લેઆઉટ પ્લાન મુજબ સામાન્ય ખુદ્દા પ્લોટ (કોમન ઓપન પ્લોટ) તરીકે ઉપયોગ માટે અનામત રાખવામાં આવ્યા છે.

જોકે, અરજદારોએ સબ-પ્લોટિંગ કરવાની કાર્યવાહી કરી હતી અને કાયદાની પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના તેની ફાળવણી કરી હતી . એવો આક્ષેપ છે કે ફરિયાદીએ ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ, માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રીની કચેરી અને જીઆઈડીસીમાં લેખિત ફરિયાદ કરી હતી . કોર્પોરેશને ફરિયાદીને બોલાવ્યા હતા અને ફરિયાદીએ ઉક્ત ફરિયાદના સંદર્ભમાં વિગતવાર રજૂઆત કરી હતી . વધુમાં એવો આક્ષેપ છે કે જીઆઈડીસીએ અરજદારોની જામનગરથી બદલી કરવા સિવાય કોઈ પગલાં લીધા ન હતા . કોર્પોરેશન કથિત ગંભીર ચાર્જ માટે અરજદારો સામે પગલાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયું હતું . તેથી, ફરિયાદીને સ્પેશિયલ જજ, જામનગર સમક્ષ ખાનગી ફરિયાદ દાખલ કરવાની ફરજ પડી હતી . વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજે અધિનિયમની કલમ ૧૮(૧) હેઠળ મંજૂરીની ફરજિયાત જરૂરિયાતનું પાલન કર્યા વિના આક્ષેપિત આદેશ પસાર કર્યો હતો .

૨.૨ તેથી, અરજદારો-સૂચિત આરોપીઓએ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજના ઉપરોક્ત આદેશને પડકારતા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ આ કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો છે . આ કોર્ટે ૧૮/૧૧/૨૦૧૪ ના રોજ નોટિસ જારી કરતી વખતે ઉક્ત ઈન્કવાયરી કેસની વધુ કાર્યવાહી પર સ્ટે આપ્યો છે .

૩. આ કોર્ટે ૨૨/૦૧/૨૦૨૦ ના આદેશ દ્વારા અંતિમ નિકાલ માટે રૂલ જારી કર્યો હતો . તે તબક્કે, કોર્ટે આ કોર્ટ દ્વારા વિચારણા માટે મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા, જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

"(એ) ખાનગી ફરિયાદ સાંભળતી વખતે અને કલમ ૨૦૦ હેઠળ

તેની તપાસ કરતી વખતે, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને ગુનાની નોંધ લીધી હોવાનું માનવામાં આવે છે કે નહીં, અને

(બી) શું, અગાઉથી મંજૂરી લીધા વિના, તે આગળ વધી શક્યા હોત કે નહીં."

૪. અરજદારો – મૂળ આરોપી નં. ૧ થી ૪ વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચેતન પંડ્યા હાજર રહ્યા છે . શરૂઆતમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ ખાનગી ફરિયાદ પર વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા ગુનાની નોંધ લેવા માટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ વિવિધ તબક્કાઓ તરફ આ કોટ નું ધ્યાન દોર્યું છે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે "નોંધ" શબ્દ સીઆર.પી.સી. માં વ્યાખ્યાયિત નથી . સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ-૧૨ અને પ્રકરણ-૧૪ હેઠળની જોગવાઈઓ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા ગુનાની નોંધ લેવાના વિવિધ તબક્કાઓ પૂરા પાડે છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૦ જણાવે છે કે ક્યારે નોંધ લેવામાં આવશે . એ જ પ્રકરણ હેઠળ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૭ જાહેર સેવક સામે કોર્ટ નોંધ લે તે પહેલાં મંજૂરી મેળવવાની પૂર્વ શરત નિર્ધારિત કરે છે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે એકવાર નોંધ લેવામાં આવે, પ્રકરણ-૧૫ હેઠળ "મેજિસ્ટ્રેટને ફરિયાદ" શીર્ષક સાથે પ્રક્રિયા શરૂ થાય છે . તેમણે વધુમાં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ નો સંદર્ભ આપ્યો હતો, જે સ્પેશિયલ જજને નોંધ લેતા પહેલાં પોતાની જાતે તપાસ કરવા અથવા તપાસનો નિર્દેશ આપવા માટે

આરોપી સામે પ્રક્રિયા જારી કરવાનું મુલતવી રાખવા સક્ષમ બનાવે છે . આ તબક્કે, તેમણે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬ નો પણ સંદર્ભ આપ્યો હતો જે પ્રકરણ-૧૨ હેઠળ "પોલીસને માહિતી અને તપાસ કરવાની તેમની સત્તાઓ" શીર્ષક સાથે આવે છે . સીઆર.પી.સી. હેઠળ વિવિધ પ્રકરણોમાં આવતી ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપીને, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદની નોંધ લેવા માટે, સ્પેશિયલ જજ ફરિયાદની વિગતો પર પોતાનું મન લગાવવા માટે બંધાયેલા છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨, ફરિયાદીની તપાસ કર્યા પછી, જે ફરિયાદની ચકાસણીના રૂપમાં છે, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ તપાસ કરવાનું વિચારી શકે છે જે ગુનાની નોંધ લેવા સમાન છે .

૫. તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન આક્ષેપિત આદેશ તરફ દોર્યું હતું અને રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ફરિયાદીના શપથ નોંધ્યા પછી, જે ફરિયાદીની ચકાસણીના રૂપમાં હતું, સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનના પી.આઈ. પાસેથી અહેવાલ માંગવા માટે આગળ વધવાનું યોગ્ય માન્યું હતું, જે તેમના મતે, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ પોલીસ તપાસ અહેવાલ માંગવા સમાન છે . તેમના મતે, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે પ્રક્રિયા / સમન્સ જારી કરવાનું મુલતવી રાખવાનું પસંદ કર્યું હતું અને મધ્યવર્તી સમયગાળામાં ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની સત્યતા વિશે તપાસ અહેવાલ માંગ્યો હતો . વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી આવી ક્વાયટ ફરિયાદ સાથે આગળ વધવા માટે ન્યાયિક મન લગાવવા સમાન છે, જે ફરિયાદની "નોંધ" લેવા સમાન

છે .

૬. આ તબક્કે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ રમેશભાઈ પાંડુરાવ હેડાઉ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, (૨૦૧૦) ૪ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૧૮૫ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે . કલમ ૨૦૨ હેઠળ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા આદેશિત તપાસ નોંધ લીધા પછીના તબક્કાની છે તે દલીલ કરવા માટે ઉક્ત નિર્ણયના ફકરા ૨૪ પર વધુ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો . તેમણે મનહરીભાઈ મુળજીભાઈ કાકડીયા અને અન્ય વિરુદ્ધ શૈલેષભાઈ મોહનભાઈ પટેલ, (૨૦૧૨) ૧૦ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૫૧૭ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર વધુ આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ફરિયાદનું સત્ય કે અસત્ય જાણવાના હેતુથી કલમ ૨૦૨ હેઠળની તપાસ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા ગુનાની નોંધ લેવા સમાન છે .

૭. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીઓ જાહેર સેવકો છે, જેઓ ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમમાં આસિસ્ટન્ટ મેનેજર, ડિવિઝનલ મેનેજર અને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર તરીકેના હોદ્દા ધરાવે છે, જે રાજ્ય સરકારનું ઉપક્રમ છે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ અધિનિયમ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨(ડી) હેઠળ, "કોર્પોરેશન" શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે, જેનો અર્થ કલમ ૩ હેઠળ સ્થાપિત ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમ થાય છે . નિર્ધિવાદપણે રાજ્ય નિગમની સ્થાપના ગુજરાત રાજ્ય

દ્વારા ઉદ્યોગોની સ્થાપના અને સંગઠનના સંબંધમાં કરવામાં આવી છે . સત્તાવાર ગેઝેટમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા નોટિફિકેશન મુજબ કોર્પોરેશનની સ્થાપના કરવામાં આવી છે અને તે એક કોર્પોરેટ સંસ્થા છે, જેમાં ૧૨ ડિરેક્ટરનો સમાવેશ થાય છે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ૧૨ ડિરેક્ટરોમાંથી, ત્રણ સત્તાવાર ડિરેક્ટરો રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામાંકિત કરવામાં આવે છે . અન્ય ડિરેક્ટરો ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ એક્ટ હેઠળ રચાયેલા રાજ્ય વિદ્યુત બોર્ડ દ્વારા નામાંકિત કરવામાં આવે છે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ઉક્ત અધિનિયમનું પ્રકરણ-૪ નાણાં, હિસાબ અને ઓડિટની જોગવાઈ કરે છે, જેમાં રાજ્ય સરકાર અધિનિયમ હેઠળ કલ્પવામાં આવેલા તેના કાર્યોના હેતુ માટે કોર્પોરેશનને ગ્રાન્ટ, સબવેન્શન, લોન, એડવાન્સ આપીને ફાળો આપે છે . તેમણે, તેથી, રજૂઆત કરી હતી કે કોર્પોરેશન સાથે જોડાયેલા કર્મચારીઓને "જાહેર સેવકો" માની શકાય છે .

૮. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે કારણ કે ફરિયાદીએ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કર્યો છે, તેથી ગુનો બન્યો છે કે નહીં તે જાણવા માટે રાજ્ય કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી રહેશે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે "જાહેર સેવક" શબ્દને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ ધ્યાનમાં લેવો પડશે . તેમણે કલમ ૧૯ પર આધાર રાખ્યો હતો, જે ગુનાની નોંધ લેતા પહેલા સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી પૂર્વ મંજૂરી લેવાની જોગવાઈ કરે છે . તેમણે, તેથી,

રજૂઆત કરી હતી કે સ્પેશિયલ જજ આરોપીને નોકરીમાંથી દૂર કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારીની પૂર્વ મંજૂરી વિના ફરિયાદની નોંધ લઈ શક્યા ન હોત . આવા સંજોગોમાં, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનના પી.આઈ. પાસેથી અહેવાલ માંગતો આક્ષેપિત આદેશ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ગેરકાયદેસર, અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો છે અને તેને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવાની જરૂર છે .

૯. તેમની ઉપરોક્ત દલીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ મંજુ સુરાણા વિરુદ્ધ સુનીલ અરોરા અને અન્ય, (૨૦૧૮) ૫ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૫૫૭ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે . ઉપરોક્ત નિર્ણયના ફક્ત ૨૨, ૨૭, ૨૮ અને ૩૫ પર વધુ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો અને એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે કલમ ૨૦૨ માત્ર તે જ કિસ્સામાં લાગુ થશે, જ્યાં મેજિસ્ટ્રેટે નોંધ લીધી હોય અને ફરિયાદની જાતે અથવા અન્ય કોઈ એજન્સી મારફતે તપાસ કરવાનું પસંદ કર્યું હોય . જ્યાં સુધી જાહેર સેવકોનો સંબંધ છે, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૭ હેઠળ ચોક્કસ જોગવાઈઓ છે, જે સ્પષ્ટપણે સત્તાધિકારી પાસેથી મંજૂરી મેળવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જાહેર સેવકના કિસ્સામાં નોંધ લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ ઉપરોક્ત અપીલમાં કાયદાનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે શું જાહેર સેવકના સંદર્ભમાં ભ્રષ્ટાચારના આક્ષેપો માટે ફરિયાદની પૂર્વ મંજૂરી સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ

પ્રક્રિયામાં ગતિમાં લાવવા માટે જરૂરી છે કે નહીં . જોગવાઈઓના વિશ્લેષણ પછી, વધુ ખાસ કરીને, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૦ અને ૧૫૬(૩) ની સરખામણીમાં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૦૨, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ-૧૨ અને પ્રકરણ-૧૪ ના સંબંધમાં સ્થાપિત કાયદાની સ્પષ્ટતા કરી, પરંતુ તે જ સમયે, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટના ગુનાના સંબંધમાં સમાન જોગવાઈ લાગુ પડવા અંગે શંકા વ્યક્ત કરી અને આ બાબતને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતની વિશાળ બેંચને મોકલી આપી છે, જે વિચારણા હેઠળ પેઝિંગ છે .

૧૦. ગુણદોષ પર, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ રજૂઆત કરી હતી કે જો ફોજદારી ફરિયાદમાં અરજદારો સામે કરવામાં આવેલા આક્ષેપોને સંપૂર્ણપણે સાચા માનવામાં આવે, ભલે તે સ્વીકારવામાં ન આવે, તો પણ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૪ અને ૧૩(૧)(આઈ) અને કલમ ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો પ્રથમ દ્રષ્ટિએ પણ વર્તમાન અરજદારો સામે બનતો નથી . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત ગુનાના કોઈપણ ઘટકો ઉક્ત ગુનાઓને આકર્ષવા માટે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ પણ સંતોષાતા નથી . તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન જવાબના એફિડેવિટના પ્રતિભાવમાં અરજદારો વતી દાખલ કરવામાં આવેલા રિજોઈન્ડર એફિડેવિટ તરફ દોર્યું હતું . રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા વિવિધ દસ્તાવેજો તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું . તેમણે રિટ પિટિશન (પીઆઈઅલ) નં. ૮૭/૨૦૧૪ માં આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા

૧૧/૦૬/૨૦૧૪ ના આદેશનો સંદર્ભ આપ્યો હતો, જેમાં વર્તમાન ફરિયાદી અરજદારોમાંના એક હોવાને કારણે, સામાન્ય પ્લોટ જાળવી ન રાખવા અંગે પ્રતિવાદી કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવેલી ગેરરીતિઓ વિશે આક્ષેપ કર્યો હતો . આ કોર્ટને ઉક્ત મુદ્દાને જોવાની તક મળી હતી અને પીઆઈએલ ને ન સાંભળવા માટે આગળ વધી હતી અને સ્પષ્ટતા કરી હતી કે પીઆઈએલ ની બરતરફી ઉપરોક્ત અરજદારોના માર્ગમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ જવામાં અવરોધરૂપ બનશે નહીં . ત્યારબાદ તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા વિવિધ પત્રવ્યવહાર તરફ દોર્યું હતું અને એવો દાવો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે કોર્પોરેશનની સર્વોચ્ચ કચેરીએ ફરિયાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી ફરિયાદની તપાસ કરી છે . તેમણે સંબંધિત દસ્તાવેજોનો સંદર્ભ આપીને એ હકીકતને ઉજાગર કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે તમામ આક્ષેપો પાયાવિહોણા અને વ્યર્થ છે, જો ગુણદોષ પર પણ ફરિયાદની નજીકથી તપાસ કરવામાં આવે તો કથિત ગુનાની નોંધ લેવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી .

૧૧. ફરિયાદી દ્વારા ઢ્રેષપૂર્ણ પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે તેવી રજૂઆત કરતી વખતે, તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોર્યું હતું કે ફરિયાદીએ સરકારી જમીનની ફાળવણી માંગવા કલેક્ટર, જામનગરની કચેરીનો સંપર્ક કર્યો હતો, જે કોર્પોરેશનની માલિકીના વિવિધ પ્લોટોથી ઘેરાયેલી હતી . આવી પ્રક્રિયામાં, કોર્પોરેશન પાસેથી એનઓસી જરૂરી હતી . કોર્પોરેશને કલેક્ટર, જામનગરને ૦૮/૦૩/૨૦૧૨ નો પત્ર લખ્યો હતો, જેમાં વાંધો ઉઠાવવામાં

આવ્યો હતો કે કોર્પોરેશન દ્વારા તેની જરૂરિયાત હતી . પ્લોટની ફાળવણીમાં ગેરરીતિઓનો જવાબ આપતી વખતે, તેમણે એ હકીકત પર આધાર રાખ્યો હતો કે પ્લોટની ફાળવણી માટે રજીસ્ટર જાળવવું જરૂરી હતું અને ફાળવણી માટેની અરજીઓ ક્રમબદ્ધ રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી . બોર્ડના ઠરાવ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સંબંધિત અધિકારીઓને આવા રજીસ્ટરની જાળવણી માટે ચોક્કસ સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી . પ્રવર્તમાન અગાઉની નીતિ તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદની તપાસ કરતી વખતે પણ, ફરિયાદી દ્વારા કોર્પોરેશન દ્વારા જાળવવામાં આવતા રેકૉર્ડની બહાર આરોપીઓ દ્વારા આવી સૂચનાઓને બાયપાસ કરવા અંગે કોઈ ચોક્કસ ઉદાહરણ ટાંકવામાં આવ્યું નથી .

૧૨. તેમણે સંલગ્ન પ્લોટ અંગે જીઆઈડીસીની નીતિ તરફ પણ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું હતું અને રજૂઆત કરી હતી કે સંલગ્ન પ્લોટની ફાળવણીના કિસ્સામાં પણ માર્ગદર્શિકા ઘડવામાં આવી છે. અધિકારીઓ કોર્પોરેશનની સૂચનાઓથી બંધાયેલા છે તેવી તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં આવી નીતિનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો . છેલ્લે, તેમણે પૃષ્ઠ ૧૫ પર રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા લેઆઉટ પ્લાન પર આધાર રાખ્યો હતો . ફેઝ-૩ ના લેઆઉટ પ્લાન તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં સુધારેલી વિકાસ પરવાનગી માંગવામાં આવી હતી જે સૂચવે છે કે સામાન્ય પ્લોટના સબ-પ્લોટિંગ માટે જરૂરી પરવાનગી માટે અરજી કરવામાં આવી હતી, જેને જીઆઈડીસી કોર્પોરેશનના

સર્વોચ્ચ અધિકારી દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી . પૃષ્ઠ પર પર રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી અરજીનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સુધારેલી વિકાસ પરવાનગી માંગતા જામનગર એરિયા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (જાડા) પાસેથી પરવાનગી માંગવામાં આવી હતી . તેમણે, તેથી, રજૂઆત કરી હતી કે ફોજદારી ફરિયાદ વ્યર્થ અને પાયાવિહોણી છે અને કોર્પોરેશનના અધિકારીઓ પર સરકારી જમીનની ફાળવણી માંગતી તેમની વિનંતી પૂરી કરવા દબાણ કરવાના દુર્ભાવનાપૂર્ણ હેતુથી દાખલ કરવામાં આવી છે . તેમણે, તેથી, આ કોર્ટને આક્ષેપિત આદેશ રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા વિનંતી કરી .

૧૩. અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત રજૂઆતોનો પ્રતિવાદી – મૂળ ફરિયાદી વતી રેકૉર્ડ પરના વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર.કે. સાવજાણી દ્વારા સખત વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે . તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન મૂળ ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા એક્ઝિડેવિટ-ઇન-રિપ્લાય તરફ દોર્યું હતું અને રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન અરજદારો – મૂળ આરોપીઓ "જાહેર સેવક" ની શ્રેણીમાં આવતા નથી . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે "જાહેર સેવક" શબ્દને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે જીઆઈડીસી એક વૈધાનિક કોર્પોરેશન છે અને જીઆઈડીસીના જવાબદાર અધિકારીઓ સામે કરવામાં આવી રહેલા ભ્રષ્ટાચારના આક્ષેપોની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં લેતા, કોઈ પૂર્વ પરવાનગી / મંજૂરી મેળવવાની જરૂર નથી . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જીઆઈડીસીના

અધિકારીઓને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૭ ની જોગવાઈઓ મુજબ જાહેર સેવકો કહી શકાય નહીં . તેમની ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થનમાં, ૨૬/૦૭/૨૦૦૫ ના આદેશ દ્વારા સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન નં. ૩૩૬/૧૯૯૯ માં પસાર કરાયેલ ઓસીલાએકસોઆલજી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કિસ્સામાં આ કોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજના અહેવાલ ન કરાયેલા નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો .

૧૪. વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણીએ, સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ-૧૨ અને ૧૫ માં આવતા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધ લેવા અંગે અરજદારો માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવેલી વિવિધ જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં "તપાસ" અને "ઈન્કવાયરી" શબ્દોના ઉપયોગ પર વધુ ભાર મૂક્યો હતો . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે "ઈન્કવાયરી" શબ્દ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨(જી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત છે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઈન્કવાયરીનો અર્થ સીઆર.પી.સી. હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવતી ટ્રાયલ સિવાયની દરેક ઈન્કવાયરી થાય છે . આ તે તબક્કો છે જેનો સંદર્ભ પ્રીટ્રાયલ કાર્યવાહીમાં આપવામાં આવે છે . આવા સંજોગોમાં, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે પોતાનું ન્યાયિક મન લગાવ્યું હોવાનું કહી શકાય નહીં, જે ગુનાની નોંધ લેવા સમાન હોઈ શકે . તેમના દ્વારા એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે બંને પરિસ્થિતિઓમાં, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા આક્ષેપિત આદેશ પસાર કરવા માટે શ્રી પંડ્યા દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો છે તેમ કોઈ મંજૂરીની જરૂર રહેશે નહીં .

૧૫. તેમણે અરજદારો – આરોપીઓ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા ચુકાદાઓને અલગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, એમ કહીને કે ચારેય આરોપીઓના કેસમાં, હકીકત "તપાસ" ના સંદર્ભમાં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) થી સંબંધિત છે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે "તપાસ" શબ્દ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨(એચ) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત છે . "ઈન્કવાયરી" અને "તપાસ" સમાનાર્થી નથી તે દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો . તેમના મતે, "તપાસ" શબ્દ માત્ર પોલીસ તપાસ પૂરતો મર્યાદિત નથી અને તેમાં મેજિસ્ટ્રેટના નિર્દેશ હેઠળ કોઈપણ એજન્સી અથવા કોઈપણ અધિકૃત અધિકારી જે પોલીસ અધિકારી નથી, દ્વારા કરવામાં આવતી તપાસનો પણ સમાવેશ થાય છે જેમને તપાસ કરવાની સત્તા છે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તપાસનો મુખ્ય હેતુ પુરાવા એકત્રિત કરવાનો છે, જે પોલીસ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તેમના વતી અધિકૃત અધિકારી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવવો જોઈએ . તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન અનિલ કુમાર વિરુદ્ધ એમ.કે. અચ્ચપ્પા ના કેસમાં અરજદાર માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા તરફ દોર્યું હતું, વધુ ખાસ કરીને પરિભાષાના ઉપયોગમાં રહેલા તફાવતને પ્રકાશિત કરવા માટે ફકરા ૧૨ તરફ . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે "ઈન્કવાયરી" ને "તપાસ" સાથે સરખાવી શકાય નહીં . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનના પી.આઈ. ને નિર્દેશ આપીને તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મેજિસ્ટ્રેટે માત્ર ફરિયાદની સાચીતાની ઈન્કવાયરી કરવા માટે અહેવાલ

માંગ્યો છે જે ગુનાની નોંધ લેતા પહેલા પ્રાથમિક કાર્યવાહીના પ્રકારનો છે, જે પોતે જ નોંધ લેવા સમાન નથી . અરજદારો માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ આ તબક્કે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે જે ક્ષણે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ફરિયાદીની તપાસ કરવામાં આવી, ત્યારે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ન્યાયિક મન લગાવ્યા પછી, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ આદેશ પસાર કરવા આગળ વધ્યા જે ફરિયાદની સામગ્રીની નોંધ લેવા સમાન છે .

૧૬. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, તેમણે એસ.આર. સુકુમાર વિરુદ્ધ એસ. સુન્નદ રઘુરામ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે "ગુના અને ફરિયાદની નોંધ લેવા" શબ્દનો અર્થ સમજાવ્યો છે . તેમણે દલીલ કરવા માટે હેડ નોટ બી પર આધાર રાખ્યો હતો કે ફરિયાદીની તપાસ પર, મેજિસ્ટ્રેટે આઈપ્સો ફેક્ટો નોંધ લીધી હોવાનું કહી શકાય નહીં કારણ કે તેઓ માત્ર એ નક્કી કરવા માટે સામગ્રી એકત્રિત કરી રહ્યા છે કે નોંધ લેવા માટે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કેસ બને છે કે નહીં . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મેજિસ્ટ્રેટે ગુનાની નોંધ લીધી છે કે નહીં તે પ્રશ્ન કેસના તથ્યો પર નિર્ભર રહેશે .

૧૭. જ્યાં સુધી પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરીના મુદ્દાનો સંબંધ છે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણીએ મોહમ્મદ હાદી રજવા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના

નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે "જાહેર સેવક" શબ્દ સીઆર.પી.સી. માં વ્યાખ્યાયિત નથી પરંતુ કલમ ૨(૪) ના આધારે તે દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧ માં વ્યાખ્યાયિત જાહેર સેવકોનો સીઆર.પી.સી. માં થોડો અર્થ હશે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૭ હેઠળનું રક્ષણ સરકારી કંપની અથવા જાહેર ઉપક્રમના અધિકારીઓને લાગુ પડતું નથી, ભલે ઉપક્રમો ભારતના બંધારણની કલમ ૧૨ ના અર્થમાં "રાજ્ય" હોય . તેમણે, તેથી, રજૂઆત કરી હતી કે પૂર્વ મંજૂરી મેળવવાનો પ્રશ્ન ગેરસમજભર્યો છે અને આપેલા તથ્યોમાં વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ અહેવાલ માંગવા માટે યોગ્ય રીતે કાર્યવાહી કરી છે જે અન્યથા પણ નોંધ લેવા સમાન નથી .

૧૮. કેસના ગુણદોષ પર, વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણીએ રજૂઆત કરી હતી કે જો કોઈ ૦૮/૦૩/૨૦૧૨ ના પત્રની સામગ્રીને નજીકથી જુએ, જે પૃષ્ઠ ૫૮ પર રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો છે, જે જીઆઈડીસી દ્વારા કલેક્ટર, જામનગરને સંબોધવામાં આવ્યો છે, જેમાં ફરિયાદીને જમીનની ફાળવણી અંગે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, તો તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે જમીન જીઆઈડીસીમાં નિહિત થઈ નથી . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો – આરોપીઓએ એકબીજા સાથે મિલીભગત કરીને નાણાકીય લાભ મેળવવાના હેતુથી, તે જમીન ટ્રાન્સફર કરવાની કાર્યવાહી કરી હતી જે અન્યથા પણ સામાન્ય ખુલા પ્લોટ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી હતી . તેમણે પૃષ્ઠ ૨૨ નો સંદર્ભ

આપીને પ્લોટની ફાળવણીમાં ગેરરીતિઓ દર્શાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્લોટ નં. ૩૯૮૯ સામાન્ય પ્લોટનો ભાગ છે . પૃષ્ઠ ૫૧ પર રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા ૧૮/૧૨/૨૦૧૨ ના પત્ર પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જે જાડા ને અંશતઃ લેઆઉટ પ્લાનની મંજૂરી માંગતું રિમાઈન્ડર છે . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉક્ત અરજી સૂચવે છે કે જીઆઈડીસીએ મંજૂરી માટે અરજી કરી હતી અને પૃષ્ઠ ૫૨ એ જીઆઈડીસી દ્વારા કરવામાં આવેલી સુધારેલી વિકાસ પરવાનગી માંગતી અરજી છે . આમ, રેકૉર્ડ પર એવું બહાર આવ્યું છે કે કોર્પોરેશને સામાન્ય ખુદ્દા પ્લોટનું સબ-પ્લોટિંગ શરૂ કર્યું હતું . નકશાના તળિયે દેખાતી મંજૂરી સંબંધિત નિર્ણય લેવા તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે નકશા પર દેખાતી સહીઓ જીઆઈડીસીના અધિકારીની છે અને જાડા દ્વારા નથી . જાડા દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવતા અલગ લેઆઉટ પ્લાન માટે કોઈ વિકાસ પરવાનગીની ગેરહાજરીમાં, જે જીઆઈડીસી દ્વારા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી નથી, ફરિયાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની ગંભીરતા વિચારણા માંગે છે . તેમણે, તેથી, આ કોર્ટને રદ કરવા માટેની પિટિશનને ધ્યાનમાં ન લેવા વિનંતી કરી કારણ કે આ આક્ષેપોની સત્યતામાં ગયા વિના ફરિયાદને ફગાવી દેવા સમાન હશે .

૧૯. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓ અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતોના સંદર્ભમાં, તેમણે તેથી રજૂઆત કરી હતી કે જો કથિત ચાર્જ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની સંબંધિત જોગવાઈઓને આકર્ષિત

ન કરી શકે તો, અંતે, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ ઇન્કવાયરીના અંતે તપાસ એજન્સી દ્વારા સબમિટ કરવામાં આવતા અહેવાલને ધ્યાનમાં લીધા પછી ચાર્જનું મૂલ્યાંકન કરવાનું કોર્ટ પર નિર્ભર રહેશે . તેમણે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ ગીરીશ રાધાકૃષ્ણન વર્દે ના કેસમાં નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો અને તેના પર આધાર રાખ્યો અને દલીલ કરી કે કોઈ ચાર્જ ઉમેરવો કે કાઢી નાખવો તે સંપૂર્ણપણે કોર્ટમાં નિહિત છે . તેમણે, તેથી, રજૂઆત કરી હતી કે કોર્ટ વર્તમાન રદ કરવા માટેની પિટિશનને ધ્યાનમાં ન લે .

૨૦. રિજોઈન્ડરમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ ફરી એકવાર નકશા પર આધાર રાખ્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સામાન્ય ખુદ્દા પ્લોટ સિવાય, જમીનના બાકીના ભાગને સબ-પ્લોટ કરવામાં આવ્યા છે, જે સૂચવે છે કે સબ-પ્લોટિંગની ગેરહાજરીમાં, સામાન્ય ખુદ્દા પ્લોટનો ભાગ બનતી કોઈપણ જમીનની ફાળવણી થઈ શકે નહીં . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે વિશેષ કાયદાની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળ સ્પેશિયલ જજ ઉક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે . તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે જીઆઈડીસી એક્ટની કલમ ૨(એચ) હેઠળ "જાહેર સેવક" શબ્દની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે . એ હકીકત વિશે કોઈ વિવાદ નથી કે કોર્પોરેશન એ રાજ્ય સરકાર દ્વારા સ્થાપિત એક અલગ અસ્તિત્વ છે . વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણી દ્વારા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૭ પર કરવામાં આવતા આધાર

પર તેમણે સખત વાંધો ઉઠાવ્યો હતો . તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ માં જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી કરવાના કિસ્સામાં મેળવવાની "પૂર્વ મંજૂરી" સાથે સંબંધિત અલગ જોગવાઈઓ છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૭ હેઠળ વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણી દ્વારા ટાંકવામાં આવેલ ચુકાદો વર્તમાન કેસમાં લાગુ પાડી શકાય નહીં, જે સ્પેશિયલ એક્ટ હેઠળ આવતા ગુના સાથે સંબંધિત છે . તેમણે, તેથી, આ કોર્ટને આક્ષેપિત આદેશ રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા વિનંતી કરી .

૨૧. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને લંબાણપૂર્વક સાંભળ્યા . મેં પિટિશનના મેમો, જોડાણો, પ્રતિવાદી - મૂળ ફરિયાદીનો એફિડેવિટ ઇન રિપ્લાય અને અરજદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલ રિજોઈન્ડર એફિડેવિટ સહિત કેસના રેકૉર્ડનું પણ અવલોકન કર્યું છે . અગાઉ ઉદ્દેખ કર્યા મુજબ, આ કોર્ટે અંતિમ નિકાલ માટે નોટિસ જારી કરતી વખતે મુદ્દાઓ પણ ઘડ્યા છે, જે આ કોર્ટની વિચારણા માટે કાયદાના રસપ્રદ પ્રશ્નો ઉભા કરે છે .

૨૨. વિશ્લેષણ:

(I) શું ખાનગી ફરિયાદ સાંભળતી વખતે અને કલમ ૨૦૦ હેઠળ તેની તપાસ કરતી વખતે, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને ગુનાની નોંધ લીધી હોવાનું માનવામાં આવે છે કે નહીં?

(એ) ફરિયાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની પ્રકૃતિ સમજવા માટે, ફરિયાદ જોવી યોગ્ય રહેશે . પૃષ્ઠ ૧૯ પર રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલી ફરિયાદનું ભાષાંતરિત સંસ્કરણ નીચે મુજબ છે:

"માનનીય પ્રિન્સિપાલ ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજની કોર્ટમાં,

જામનગર

સ્પેશિયલ ફરિયાદ નં. ૨/૨૦૧૪

ગોરધનભાઈ ગોકળભાઈ પટેલ

ઉંમર: ૫૯ વર્ષ, વ્યવસાય: નિવૃત્ત,

રહેઠાણ: ૨- રાજરાજેશ્વરી, ઉદ્યોગનગર,

જકાતનાકા સામે, ઈન્દિરા રોડ,

જામનગર.

...ફરિયાદી

વિરુદ્ધ

૧) શ્રી બારોટ

જીઆઈડીસી

રિજનલ મેનેજર, શંકર ટેકરી,

ઉદ્યોગનગર-૧, જામનગર.

૨) શ્રી જોગીયાણી

રિજનલ મેનેજર, જીઆઈડીસી

ઈન-ચાર્જ જામનગર-રાજકોટ-કચ્છ (ભુજ) અને પોરબંદર

રહેઠાણ: નવસર્જન, ગોંડલ રોડ,

જીઆઈડીસી ઓફિસ, રાજકોટ

૩) ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર,

શ્રી વાળંદ,

જીઆઈડીસી, શંકર ટેકરી,

ઉદ્યોગનગર-૧, જામનગર.

૪) ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર,

શ્રી કામદાર,

રહેઠાણ: જીઆઈડીસી, શંકર ટેકરી,

ઉદ્યોગનગર, જામનગર

અને તપાસ દરમિયાન જેઓ સંડોવાયેલા જોવા મળે તે તમામ

અન્ય કર્મચારીઓ અથવા અધિકારીઓ.

...આરોપી

વિષય: પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ-૪, ૭, ૧૩(૧)

(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ ફરિયાદ.

હું, ફરિયાદી, મારી ફરિયાદનો વિગતવાર અહેવાલ નીચે મુજબ રજૂ

કરું છું.

૧) હું, ફરિયાદી, વ્રાસ પાર્ટર્સના વ્યવસાયમાં રોકાયેલો હતો અને

હાલમાં નિવૃત્ત છું. હું મારા પરિવાર સાથે ઉપરોક્ત સરનામે રહું છું.

૨)

ઔદ્યોગિકીકરણના વિસ્તરણ માટે, જીઆઈડીસી, ગાંધીનગર દ્વારા પરિપત્ર તારીખ ૨૮/૦૮/૨૦૧૨, વિતરણ નીતિ-૨૨/૩૦ ના સંદર્ભમાં કોર્પોરેશનની જરૂરી બેઠકમાં મંજૂર કરાયેલી ભલામણ મુજબ જામનગરમાં ફેઝ-૨ અને ફેઝ-૩ ખાતે ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમ દ્વારા પ્લોટ ફાળવણી યોજના લાગુ કરવામાં આવી હતી.

૩)

આ યોજના મુજબ, નિયમો મુજબ અરજીઓ આમંત્રિત કરવી, તેના નિર્ધારિત ધોરણો મુજબ ૩ જૂથો બનાવવા અને પ્રતીક્ષા યાદી નીતિ મુજબ પ્લોટ ફાળવવા જરૂરી છે. તેનું પાલન કરવાને બદલે, ઉપરોક્ત આરોપી વ્યક્તિઓએ, અન્ય કર્મચારીઓ અને અધિકારીઓ સાથે મિલીભગત કરીને, ૫ જૂથો બનાવ્યા અને પ્લોટિંગ કર્યું અને નિયમો અને વિનિયમો અને કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને અને પ્રતીક્ષા યાદી નીતિની અવગણના કરીને ઉક્ત પ્લોટ ફાળવ્યા, અને નિર્ધારિત ચાર્જ ઉપરાંત ફૂટ દીઠ રૂ. ૩૦૦/- વસૂલ કરીને કરોડો રૂપિયાનો ભ્રષ્ટાચાર આચર્યો અને મનસ્વી રીતે ફાળવણી કરી.

૪)

ઔદ્યોગિક હેતુ માટે જામનગર ફેઝ-૩ ખાતે આવેલા રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૫૧ વાળી જમીનનું પ્લોટિંગ અને ફાળવણી કરતા પહેલા, કાયદાની જોગવાઈ મુજબ જામનગર વિકાસ વિસ્તાર સત્તામંડળ (જાડા) પાસે તેના લેઆઉટ પ્લાનને મંજૂરી અપાવવી જરૂરી છે અને મંજૂર લેઆઉટ પ્લાન અને પ્લોટને લગતા પરિપત્રના નિયમો અને વિનિયમો અનુસાર ફાળવણીની પ્રક્રિયા હાથ ધરવી જરૂરી છે. પરંતુ વર્તમાન કેસમાં, આરોપીઓએ જાડા દ્વારા પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરતા પહેલા લેઆઉટ પ્લાન મંજૂર કરાવ્યા વિના પ્લોટિંગ અને ફાળવણી કરી છે. જીઆઈડીસીના નકશા મુજબ પ્લોટ નંબર નીચે દર્શાવ્યા મુજબ છે.

૩૬૬૫ થી ૩૬૭૮ અને ૩૭૫૧ થી ૩૭૫૩, ૩૭૭૬ થી ૩૭૭૮ અને ૩૭૭૯ થી ૩૭૮૧, ૩૭૯૯ થી ૩૮૦૧ અને ૪૮૦૧ થી ૪૮૦૪

ઉક્ત ફાળવણી લેઆઉટ પ્લાન મંજૂર કરાવ્યા વિના કરવામાં આવી છે અને સૂચિત સામાન્ય પ્લોટ નં. ૩૭૪૯ અને ૩૭૫૦ માં પણ પ્લોટિંગ કરવામાં આવ્યું છે. તે મનસ્વી રીતે અને જાડાની પરવાનગી વિના અથવા કાયદાની જોગવાઈઓ મુજબ લેઆઉટ પ્લાનની મંજૂરી વિના, ભ્રષ્ટાચાર આચરીને કરવામાં આવ્યું હતું.

પ્રતીક્ષા યાદી પ્રણાલીનું પાલન કરવાને બદલે વહેલા તે પહેલાના ધોરણે ભ્રષ્ટાચાર આચરીને ફૂટ દીઠ રૂ. ૩૦૦/- નો વધારાનો ચાર્જ વસૂલ કરીને ફાળવણી કરવામાં આવી છે.

૫) આરોપીઓએ, કોઈપણ ૬૨ વિના કાયદાની તમામ જોગવાઈઓની અવગણના કરીને, જામનગર ફેઝ-૨ માં આવેલા પ્લોટ નં. ૩૯૮૯ માં સબ-પ્લોટિંગ અને ફાળવણી કરી છે, જે મંજૂર લેઆઉટ પ્લાન મુજબ સામાન્ય હેતુનો પ્લોટ છે. આ જોડાણમાં પણ, એક જાગૃત નાગરિક ધનજીભાઈ ટપુભાઈ પટેલ દ્વારા વાંધા અરજી દાખલ કરવા અને આરોપી વ્યક્તિઓ સામે કાનૂની નોટિસ જારી કરવા સુધીની કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે. આરોપી વ્યક્તિઓએ લેખિતમાં જવાબ આપ્યો છે કે તેઓને સામાન્ય હેતુના પ્લોટની કોઈ ફાળવણી કરવામાં આવી નથી. જ્યારે, જામનગર મહાનગરપાલિકાએ આ સબ-પ્લોટમાં બાંધકામ માટે વિકાસ કાર્યો માટે મંજૂરી આપી છે, જે માત્ર ફાળવણીના આધારે જ શક્ય છે. આ સાથે જોડાયેલ દસ્તાવેજ પુરાવાની યાદી દ્વારા સંપૂર્ણ રેકૉર્ડ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. આરોપીઓએ કોઈપણ મંજૂરી વિના સામાન્ય હેતુના પ્લોટ નં. ૩૯૮૮ અને ૩૯૮૯ માં સબ-પ્લોટિંગ કર્યું છે અને મોટી રકમ પ્રાપ્ત કરીને ભ્રષ્ટાચાર આચરીને સંબંધિત ઔદ્યોગિક ધારકોને તે ફાળવ્યા છે.

૬) મેં - ફરિયાદીએ આરોપી વ્યક્તિઓ - અધિકારીઓ સામે જામનગર ફેઝ-૨ અને ફેઝ-૩ માં ગટર અને રસ્તાના કામોમાં સમાન ઉચ્ચ સ્તરનો ભ્રષ્ટાચાર આચરવા અને પ્લોટની ફાળવણી માટેના કોર્પોરેશનના નિયમો અને કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને ભ્રષ્ટાચાર આચરવા અને તેમના સત્તાવાર હોદ્દાનો દુરુપયોગ કરીને ખાનગી બ્લોકમાંથી નાણાકીય લાભ મેળવવા અંગે અગ્ર સચિવ, ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર અને મુખ્યમંત્રી, ગુજરાતની કચેરીમાં અરજીઓ દાખલ કરી છે. આ સંદર્ભમાં, મને ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમ દ્વારા રજૂઆત કરવા માટે બોલાવવામાં આવ્યો હતો અને મેં ૦૩/૧૨/૨૦૧૩ ના રોજ મારી હાજરી દરમિયાન લેખિતમાં રજૂઆત સબમિટ કરી હતી.

૭) આ પ્રક્રિયાના સંબંધમાં, શ્રી બારોટ, શ્રી જોગીયાણી અને શ્રી વાળંદ અને કરોડો રૂપિયાનો ભ્રષ્ટાચાર આચરનાર અન્ય અધિકારીઓ સામે પગલાં લેવાને બદલે, મારી અરજીના જવાબમાં કાર્યવાહીના ભાગરૂપે છ મહિના પહેલા માત્ર ઉક્ત અધિકારીઓની બદલી કરવામાં આવી હતી અને કરોડો રૂપિયાના સમગ્ર ભ્રષ્ટાચાર પર પડદો પાડી દેવામાં આવ્યો હતો અને તેને દબાવી દેવામાં આવ્યો હતો.

૮) વધુમાં, ઉક્ત અધિકારીઓ તેમના પગાર કરતાં ૧૦૦ ગણી

વધુ સંપત્તિ ધરાવે છે, ગાંધીનગર ખાતે કરોડો રૂપિયાના બંગલા ધરાવે છે અને તેમના નામે અથવા તેમના પરિવારના નામે કરોડો રૂપિયાની જંગમ - સ્થાવર મિલકતો ધરાવે છે. પ્રશ્નવાળા અધિકારીઓએ જામનગર જીઆઈડીસીના ફેઝ-૨ અને ફેઝ-૩ માં ૧૦૦૦ ચો.મી. થી ૧૦૦૦૦ ચો.મી. ના પ્લોટની ગેરકાયદેસર ફાળવણી સામે ચોરસ ફૂટ દીઠ રૂ. ૩૦૦/- ભ્રષ્ટાચાર વસૂલ કરીને આચર્યો છે અને ૧૦૦૦ ચો.મી. ના પ્લોટમાં ઉક્ત ભ્રષ્ટાચારની રકમ રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/- સુધી થાય છે, જે દર્શાવે છે કે કરોડો રૂપિયાનો ભ્રષ્ટાચાર આચરવામાં આવ્યો છે. કારણ કે "ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમ" ના વર્તમાન આરોપીઓ ઉપરાંત સર્વેયરો અને ગાંધીનગરના અધિકારીઓના કેડર સુધી વિસ્તરેલા લોકોની મિલીભગત વિના ઉક્ત ભ્રષ્ટાચારનું આટલું મોટું કૌભાંડ રચવું શક્ય નથી, અને મારી અસંખ્ય રજૂઆતો છતાં, તેની સામે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી અને અંતિમ ઉપાય તરીકે, મને આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ આ ફરિયાદ દાખલ કરવાની ફરજ પડી છે.

૯) કારણ કે આ કેસમાં આરોપી અધિકારીઓ જાહેર સેવકોની વ્યાખ્યામાં આવે છે, અને કારણ કે તેઓએ તેમને મળી શકે તેવા નાણાકીય લાભો અનુસાર તેમની સત્તા અને હોદ્દાનો દુરુપયોગ કર્યો છે, અને કારણ કે તેમની સામે સામાન્ય નાગરિકોની અસંખ્ય

ફરિયાદો છે, અને જોકે મેં વર્તમાન કેસમાં ઉચ્ચ અધિકારીઓ સુધી રજૂઆત કરી છે, અને કારણ કે વરિષ્ઠ અધિકારીઓ આ ભ્રષ્ટાચારમાં સામેલ છે, કારણ કે આ ભ્રષ્ટાચારની રકમ કરોડો રૂપિયા સુધી પહોંચે છે, અને કારણ કે આ અધિકારીઓ પાસે ઉક્ત ભ્રષ્ટાચારની રકમમાંથી તેમના પગાર કરતાં ૧૦૦૦ ગણી વધુ મૂલ્યની જંગમ – સ્થાવર મિલકતો છે, તેમની સામે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવતી નથી અને એક જાગૃત નાગરિક હોવાને કારણે, જ્યારે મને ઉક્ત ભ્રષ્ટ અધિકારીઓ વિશે ખબર પડી, ત્યારે હું તેમની સામે ઉક્ત ગુનાની ફરિયાદ નોંધાવવા માટે બંધાયેલો છું, મેં આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ વર્તમાન ફરિયાદ દાખલ કરી છે.

૧૦) કારણ કે આ માનનીય કોર્ટ પ્રશ્નવાળા અધિકારીઓ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ભ્રષ્ટાચારના ગુના પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે, આ માનનીય કોર્ટ પાસે આ અરજી સાંભળવાની અને નિર્ણય લેવાની સત્તા અને અધિકારક્ષેત્ર છે.

૧૧) તેથી, પ્રાર્થના કરવાની છે કે:

ઉપરોક્ત આરોપી વ્યક્તિઓ / અધિકારીઓ પોતે તેમજ અન્ય કર્મચારીઓ અને અધિકારીઓ સાથે મિલીભગત કરીને, કોર્પોરેશનના પ્લોટની ફાળવણી અંગેની પ્રક્રિયામાં, કોને અને કેવી રીતે પ્લોટ ફાળવવામાં આવ્યા છે અને પ્લોટની ફાળવણીમાં કેટલો

બ્રષ્ટાચાર આચરવામાં આવ્યો છે, અને ગટર અને રસ્તાના કામોમાં પણ કેટલો બ્રષ્ટાચાર થયો છે, અને સામાન્ય હેતુના પ્લોટની ફાળવણી કરીને કેટલા નાણાં મેળવવામાં આવ્યા છે, અને બ્રષ્ટાચારમાં આ અધિકારીઓ સાથે કોણે મિલીભગત કરી, અને આ અધિકારીઓની સંપત્તિ કેટલી અને ક્યાં બની છે, આ તમામ તપાસ માટે, એન્ટી કરપ્શન બ્યુરોના અધિકૃત નિયામકની દેખરેખ હેઠળ તપાસ માટે ફરિયાદમાં માંગવામાં આવેલી કલમો મુજબ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ-૧૫૬(૩) હેઠળ આ ફરિયાદ મોકલવાનો આદેશ પસાર કરવાની કૃપા કરો જેથી આ સમગ્ર બ્રષ્ટાચારના પુરાવા રેકૉર્ડ પર લાવી શકાય.

૧૨) વકીલાતપત્ર, દસ્તાવેજ પુરાવાની યાદી, સરનામાની કાપલી, પોલીસની નકલ, પ્રોસેસ ફી વગેરે આ ફરિયાદ સાથે બિડાણ છે.

૧૩) વર્તમાન કેસમાં મારા સાક્ષીઓ નીચે મુજબ છે:

(૧) ફરિયાદ

(૨) એમ.ડી. કાસ્ટના શ્રી ધનજીભાઈ ટપુભાઈ પટેલ

(૩) ફેઝ-૨ અને ફેઝ-૩ ના અન્ય પ્લોટ ધારકો

(૪) શ્રી વજેસંગ કરુણા ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ

જામનગર સહી/- (વાંચી ન શકાય તેવી)

તારીખ: ૧૫/૦૮/૨૦૧૪

ઓળખ કરનાર:

સહી/- (વાંચી ન શકાય તેવી)

(ચંદ્રેશ એન. મોટા)

એડવોકેટ"

(બી) ખાનગી ફરિયાદની સામગ્રી વાંચતા જણાય છે કે, મૂળ ફરિયાદીએ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૩(૨) સાથે વાંચીને કલમ ૪, ૭, ૧૩(૧)(ડી) ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કર્યો છે . ઉક્ત ખાનગી ફરિયાદ માનનીય પ્રિન્સિપાલ ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજની કોર્ટ, જામનગર સમક્ષ નોંધાવવામાં આવી હતી, જેઓ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાના કમિશનની તપાસ કરવા માટે સ્પેશિયલ જજ, જામનગર તરીકેનો હવાલો પણ સંભાળી રહ્યા છે . નિર્વિવાદપણે, ૧૫/૦૮/૨૦૧૪ ના રોજ ફરિયાદને ઇન્કવાયરી કેસ નં. ૨/૨૦૧૪ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી . અહીંના પ્રતિવાદી નં. ૨ – મૂળ ફરિયાદીની ચકાસણી પર, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજે વર્તમાન અરજદારો – મૂળ આરોપીઓ દ્વારા કથિત ગુના વિશે મૂળ ફરિયાદીનું નિવેદન નોંધ્યું છે . વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલ અરજદારના ઉપરોક્ત નિવેદન કમ ચકાસણીનું ભાષાંતરિત સંસ્કરણ નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

"શપથ પર તપાસ કરી:

મારું નામ ગોરધનભાઈ ગોકળભાઈ પટેલ છે, ઉંમર ૫૯ વર્ષ,

વ્યવસાય નિવૃત્ત, હાલમાં જામનગર

જીઆઈડીસી અધિકારીઓ વાળંદ સાહેબ, ડી.એમ. જોગીયાણી
સાહેબ અને આસિસ્ટન્ટ મેનેજર, બારોટ સાહેબે ચાર પ્લોટ ભેગા
કરીને જમીન હડપ કરનારાઓને જીઆઈડીસીના પ્લોટ વહેંચ્યા છે.

જેના માટે લેઆઉટ પ્લાન મંજૂર કરાવવાનો હોય છે જે કરવામાં
આવ્યું નથી. તે પહેલાં જ વિતરણ ફાળવણી કરવામાં આવી છે.

કબજો સોંપવામાં આવ્યો નથી. પ્રતીક્ષા યાદીમાંથી નામો દૂર
કરવામાં આવ્યા છે અને અનામત સામાન્ય પ્લોટને પાંચ જૂથ
નીતિની વિરુદ્ધ ફાળવવામાં આવ્યો છે. સામાન્ય પ્લોટને સંલગ્ન
પ્લોટ તરીકે ગણીને ભ્રષ્ટાચાર દ્વારા ફાળવવામાં આવ્યો છે અને બે
પ્લોટ સબ-પ્લોટિંગ દ્વારા ફાળવવામાં આવ્યા છે.

જેના માટે ફૂટ દીઠ રૂ. ૨૫૦ થી ૩૦૦ ના દરે ભ્રષ્ટાચાર સ્વીકારીને
વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે.

વધુ કંઈ રજૂ કરવા માંગતા નથી.

જામનગર.

તારીખ ૧૫/૦૯/૧૪. સહી/—

સ્પેશિયલ જજ, જામનગર. "

(સી) ફરિયાદની સામગ્રીની ચકાસણી પર, વિજ્ઞાન સ્પેશિયલ જજ પી.આઈ.,

એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, જામનગર દ્વારા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસ માટે આદેશ પસાર કરવા આગળ વધ્યા અને વધુમાં અધિકારીઓને ૩ મહિનાની અંદર અહેવાલ સબમિટ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો . ઉપરોક્ત ઇન્કવાયરી કેસ નં. ૨/૨૦૧૪ માં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસનો નિર્દેશ આપતો ૧૫/૦૮/૨૦૧૪ નો આક્ષેપિત આદેશ નીચે મુજબ છે:

"આદેશ.

મારી સમક્ષ નોંધાયેલ ઉપરોક્ત પ્રારંભિક નિવેદન અને અરજદારના એક્ઝિડેવિટ અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ કાગળો ધ્યાનમાં લેતા, આ ફરિયાદ નોંધવાનો અને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ પી.આઈ., એસીબી, જામનગરને મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. અને પી.આઈ., એસીબી ને આદેશની તારીખથી ત્રણ મહિનાની મુદતની અંદર આ કોર્ટમાં આવી ફરિયાદ પર અહેવાલ સબમિટ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

તારીખ ૧૫/૦૮/૧૪.

સહી/—

સ્પેશિયલ જજ, જામનગર. "

(ડી) ઉપરોક્ત આક્ષેપિત આદેશના માત્ર વાંચન પર, હું નોંધી શકું છું કે વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજે ઉપરોક્ત પ્રારંભિક નિવેદન (મૂળ ફરિયાદીની ચકાસણી) અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા સંબંધિત દસ્તાવેજોને ધ્યાનમાં લીધા છે . વિદ્વાન

મેજિસ્ટ્રેટે વધુમાં ફરિયાદ નોંધવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે અને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ સંબંધિત પી.આઈ., એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, જામનગરને મોકલવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે અને ઉપરોક્ત આદેશની નકલ મળ્યાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર અહેવાલ માંગ્યો છે .

(ઈ) મારા મતે, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજનો આ અભિગમ ફરિયાદની સામગ્રી પર ન્યાયિક મન લગાવવા સમાન છે . પ્રશ્ન એ ઉભો થાય છે કે શું આવો અભિગમ કાયદાના કોઈપણ કાયદામાં નોંધ લેવા સમાન છે કે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૮ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરવા માટે .

(એફ) "નોંધ" શબ્દનો અર્થ જોવો જરૂરી રહેશે જે સીઆર.પી.સી. માં વ્યાખ્યાયિત નથી . જો કોઈ "નોંધ" શબ્દનો શબ્દકોશનો અર્થ જુએ, તો તેનો અર્થ કોઈ વસ્તુ વિશે વિગતવાર જાણકારી અથવા સમજણ થાય છે . "નોંધ" શબ્દ કેમ્બ્રિજ ડિક્શનરીમાં દેખાય છે જેનો અર્થ થાય છે ખાસ કરીને જ્યારે કાનૂની ભાષામાં નિર્ણય લેવામાં આવે ત્યારે કોઈ બાબતની નોંધ લેવી અને વિચાર કરવો . તેનો અર્થ "ગુનાની ન્યાયિક નોંધ લેવી" થાય છે . મારા મતે, સીઆર.પી.સી. હેઠળ અનુગામી પગલાં લેવાના હેતુ માટે કથિત ગુનાના કમિશન પર પોતાનું મન લગાવ્યા પછી વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા લેવામાં આવેલી ઔપચારિક કાર્યવાહી કથિત ગુનાની નોંધ લેવા સમાન છે . નુપુર તલવાર વિરુદ્ધ સીબીઆઈ અને અન્ય, ૨૦૧૨ (૧૧) એસસીસી ૪૬૫ ના કેસમાં માનનીય

સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે આ પ્રશ્ન ઉભો થયો હતો . માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યારે પણ મેજિસ્ટ્રેટ ગુનાની નોંધ લે છે, ત્યારે તે ચુકાદો નથી એટલે કે આરોપીના અપરાધ પર ચુકાદો હોવો જરૂરી નથી . એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે નોંધ માત્ર મનની એક ફેમ છે કે આરોપી સામે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ પુરાવા છે કે તે કોઈ કેસમાં સામેલ હોઈ શકે છે જેનો સંબંધ આરોપીના અપરાધના ચુકાદા સાથે છે . તે જ સમયે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે વધુમાં ઠરાવ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે અત્યંત સંયમ રાખવો જોઈએ અને નોંધ લેવાના તબક્કે મેજિસ્ટ્રેટના સમવર્તી તારણમાં દખલ ન કરવી જોઈએ . આ તબક્કે, મેજિસ્ટ્રેટે કોઈ ચોક્કસ કેસના કોઈપણ સંજોગોની તપાસ કરતી વખતે, પોતાના "ન્યાયિક સમજદારી" પર ન્યાયના હિતમાં આગળની કાર્યવાહી કરવી કે નહીં તે નક્કી કરવાનું છે . મોટી સંખ્યામાં ચુકાદાઓ જોવા યોગ્ય રહેશે જેણે સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ- ૧૨ અને ૧૫ માં આવતી વિવિધ જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં "નોંધ" શબ્દને વ્યાપકપણે સમજાવ્યો છે .

૧. સમયના પ્રથમ બિંદુએ આર.આર. ચારી વિરુદ્ધ ચુ.પી. રાજ્ય, એઆઈઆર ૧૯૫૧ એસસી ૨૦૭ ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"નોંધ લેવામાં કોઈ ઔપચારિક કાર્યવાહી અથવા ખરેખર કોઈપણ પ્રકારની કાર્યવાહી સામેલ નથી પરંતુ જેવો મેજિસ્ટ્રેટ, જેમ કે, તપાસ અને ટ્રાયલ તરફ અનુગામી પગલાં લેવા માટે આગળ વધવાના હેતુ માટે શંકાસ્પદ ગુનાના કમિશન પર પોતાનું મન

લગાવે છે કે તરત જ થાય છે .

એવું કહી શકાય કે કોઈ પણ મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૧૯૦ હેઠળ કોઈ પણ ગુનાની નોંધ લીધી છે, તે પહેલાં તેણે પ્રકરણની અનુગામી જોગવાઈઓમાં દર્શાવ્યા મુજબ ચોક્કસ રીતે આગળ વધવાના હેતુ માટે ગુના પર પોતાનું મન લગાવ્યું હોવું જોઈએ . ગુનાની નોંધ લેવી એ ટ્રાયલ તરફનું પ્રથમ અને સૌથી અગત્યનું પગલું છે . નોંધનો શાબ્દિક અર્થ જ્ઞાન અથવા સૂચના છે, અને ગુનાની નોંધ લેવાનો અર્થ એ છે કે નોંધ લેવી, અથવા કોઈ ગુનાના કથિત કમિશન વિશે જાગૃત થવું . દેખીતી રીતે, ન્યાયિક અધિકારીએ ટ્રાયલ ચલાવવા માટે આગળ વધતા પહેલા ગુનાની નોંધ લેવી પડશે . જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ પોતાનું મન લગાવે છે અથવા જે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે તેના સંબંધમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવાના હેતુથી ગુનાની ન્યાયિક નોંધ લે છે ત્યારે મેજિસ્ટ્રેટ નોંધ લે છે . એ જણાવવું પુનરાવર્તન સહન કરે છે કે નોંધ લેવી એ સંપૂર્ણપણે મેજિસ્ટ્રેટનું કાર્ય છે ."

૨. અજીત કુમાર વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય એઆઈઆર ૧૯૬૩ ૭૬૬ ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે ફોજદારી કાયદા અથવા પ્રક્રિયામાં "નોંધ" શબ્દનું કોઈ ગુપ્ત કે રહસ્યવાદી મહત્વ નથી . તેનો અર્થ માત્ર એટલો જ છે – જાગૃત થવું અને જ્યારે ન્યાયાધીશની કોર્ટના સંદર્ભમાં ઉપયોગ થાય છે,

ત્યારે ન્યાયિક રીતે નોંધ લેવી ."

૩. ત્યારબાદ દર્શન સિંહ રામ કિશન વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૧૯૭૧) ૨ એસસીસી ૬૫૪ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

"નોંધ લેવામાં કોઈ ઔપચારિક કાર્યવાહી, અથવા ખરેખર કોઈપણ પ્રકારની કાર્યવાહી સામેલ નથી, પરંતુ જેવો મેજિસ્ટ્રેટ, જેમ કે, તપાસ અને ટ્રાયલ તરફ અનુગામી પગલાં લેવા માટે આગળ વધવાના હેતુ માટે શંકાસ્પદ ગુનાના કમિશન પર પોતાનું મન લગાવે છે કે તરત જ થાય છે."

૪. સીઆરઈએફ ફાઈનાન્સ લિ. વિરુદ્ધ શ્રી શાંતિ હોમ્સ (પી) લિ. અને અન્ય, (૨૦૦૫) ૭ એસસીસી ૪૬૭ માં, જેમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું :

"૧૦. વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તાએ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ વિગતવાર ફરિયાદ દાખલ કરી હતી . રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે મેજિસ્ટ્રેટે નોંધ લીધી હતી અને ૧-૬-૨૦૦૦ ના રોજ ફરિયાદીનું નિવેદન નોંધવા માટે બાબત નક્કી કરી હતી . ભલે આપણે ધારી લઈએ, જોકે તે કેસ નથી, કે તે તારીખે તેમના દ્વારા નોંધવામાં આવેલા આદેશમાં "નોંધ લેવાઈ" શબ્દો મળતા નથી, અમારા મતે તેનાથી કોઈ ફરક પડશે

નહીં . ગુનાની નોંધ લેવામાં આવે છે અને ગુનેગારની નહીં અને, તેથી, એકવાર કોર્ટ ફરિયાદ વાંચીને સંતુષ્ટ થઈ જાય કે ફરિયાદ કોઈ ગુનો બન્યો હોવાનું દર્શાવે છે અને તે તબક્કે ફરિયાદને નામંજૂર કરવાનું કોઈ કારણ નથી, અને આ બાબતમાં આગળ વધે છે, તો તેણે ગુનાની નોંધ લીધી હોવાનું માનવું જોઈએ . નોંધ લેવાને પ્રક્રિયા જારી કરવા સાથે ભેળવી દેવું જોઈએ નહીં . નોંધ પ્રારંભિક તબક્કે લેવામાં આવે છે જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ એ સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી ફરિયાદ વાંચે છે કે કોઈ ગુનો બન્યો હોવાનું જણાય છે કે નહીં . પ્રક્રિયા જારી કરવાનું તે પછીના તબક્કે હોય છે જ્યારે તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, કોર્ટ એવા ગુનેગારો સામે આગળ વધવાનું નક્કી કરે છે જેમની સામે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કેસ બને છે . શક્ય છે કે ઘણા લોકો સામે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હોય, પરંતુ મેજિસ્ટ્રેટ માત્ર કેટલાક આરોપીઓ સામે જ પ્રક્રિયા જારી કરવાનું પસંદ કરી શકે છે . એવું પણ બની શકે કે નોંધ લીધા પછી અને ફરિયાદીની શપથ પર તપાસ કર્યા પછી, કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે પ્રક્રિયા જારી કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી અને તે ફરિયાદને નામંજૂર કરી શકે છે . એવું પણ બની શકે કે ફરિયાદ પર વિચાર કર્યા પછી, કોર્ટ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ માટે

પોલીસને ફરિયાદ મોકલવાનું યોગ્ય સમજી શકે છે . આપણે એવી બીજી ઘણી પરિસ્થિતિઓની કલ્પના કરી શકીએ છીએ જેમાં મેજિસ્ટ્રેટ બિલકુલ નોંધ ન પાડે, ઉદાહરણ તરીકે, એવો કેસ જ્યાં તેને જણાય કે ફરિયાદ એવી વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવી નથી જે કાયદામાં ફરિયાદ નોંધાવી શકે, અથવા ફરિયાદ તે કોર્ટ દ્વારા સાંભળી શકાય તેમ નથી, અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારીની મંજૂરી વિના કથિત ગુનાની નોંધ લઈ શકાય તેમ નથી, વગેરે . આ એવા કિસ્સાઓ છે જ્યાં મેજિસ્ટ્રેટ નોંધ લેવાનો ઇનકાર કરશે અને ફરિયાદીને ફરિયાદ પરત કરશે . પરંતુ જો તે આવું કરતો નથી અને ફરિયાદી અને ફરિયાદી તેની સમક્ષ રજૂ કરે તેવા અન્ય પુરાવાઓની તપાસ કરવા આગળ વધે છે, તો તેણે ગુનાની નોંધ લીધી હોવાનું માનવું જોઈએ અને તપાસ સાથે આગળ વધ્યો હોવાનું માનવું જોઈએ . તેથી, અમારો અભિપ્રાય છે કે આ કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, હાઈકોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે કે મેજિસ્ટ્રેટે નોંધ લીધી ન હતી, અને તે પૂર્વ શરત હોવાથી, પ્રક્રિયા જારી કરવી ગેરકાયદેસર હતી."

પ. સુબ્રમણ્યમ સ્વામી વિરુદ્ધ મનમોહન સિંહ, (૨૦૧૨) ૩ એસસીસી ૬૪ માં નોંધાયેલા કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

".... જોકે, 'નોંધ' શબ્દને ૧૯૮૮ એક્ટ અથવા સીઆર.પી.સી.

બંનેમાંથી કોઈપણમાં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ તેણે વિવિધ ન્યાયિક પૂર્વ-ઉદાહરણો પરથી એક નિશ્ચિત અર્થ અને ભાવાર્થ પ્રાપ્ત કર્યો છે . કાનૂની ભાષામાં નોંધ એટલે "અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા કાયદાની અદાલત દ્વારા, તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા કારણ અથવા બાબત પર ન્યાયિક નોંધ લેવી જેથી એ નક્કી કરી શકાય કે કાર્યવાહી શરૂ કરવા અને ન્યાયિક રીતે કારણ અથવા બાબત નક્કી કરવા માટે કોઈ આધાર છે કે કેમ ."

ઉપરોક્ત નિર્ણયો ઉપરાંત, પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ મોહમ્મદ ખાલિદ, (૧૯૯૫) ૧ એસસીસી ૬૮૪ માં નોંધાયેલા કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સમજાવ્યા મુજબ "નોંધ" શબ્દ તે બિંદુ સૂચવે છે જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ અથવા ન્યાયાધીશ પ્રથમ વખત ગુનાની ન્યાયિક નોંધ લે છે . મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ બુદ્ધિકોટા સુબ્બારાવ (૧૯૯૩) ૩ એસસીસી ૩૩ માં નોંધાયેલા કેસમાં પણ, નોંધ શબ્દને "અધિકારક્ષેત્ર" અથવા "અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ" અથવા "કારણો ચલાવવા અને નક્કી કરવાની સત્તા" તરીકે સમજાવવામાં આવ્યો છે સામાન્ય ભાષામાં તેનો અર્થ નોંધ લેવી થાય છે .

(જી) આમ, "નોંધ" શબ્દને આભારી ઉપરોક્ત અર્થને ધ્યાનમાં લેતા, જે કોઈ સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ-૧૪ હેઠળ આવતી કલમ ૧૯૦ થી ૧૯૯ ની સંબંધિત જોગવાઈઓની તપાસ કરે, જે "કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે જરૂરી શરત"

સાથે સંબંધિત છે, તો કોઈ ઉક્ત જોગવાઈઓને ગુનાના સંબંધમાં ન્યાયિક કાર્યવાહીના પ્રારંભિક બિંદુ તરીકે ગણી શકે છે એટલે કે કોર્ટ દ્વારા ન્યાયિક કાર્યવાહીની શરૂઆત માટે કોઈ આધાર છે કે કેમ તે જોવા માટે પગલું ભરવું . કાર્યવાહી શરૂ કરવાની આવી સત્તા નિરપેક્ષ નથી કારણ કે તે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ થી ૧૯૭ માંથી ઉદ્ભવતા પ્રતિબંધોને આધીન છે .

(એચ) "ફરિયાદ મળવા પર" શબ્દ સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ-૧૫ માં દેખાય છે મેજિસ્ટ્રેટને ફરિયાદ પર અનુસરવાની પ્રક્રિયા સાથે સંબંધિત છે . તે આવી ફરિયાદો પર વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અનુસરવાના વિવિધ તબક્કાઓ પૂરા પાડે છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૦ ફરિયાદીની તપાસની જોગવાઈ કરે છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૧ કેસની નોંધ લેવા માટે સક્ષમ ન હોય તેવા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પ્રક્રિયાની જોગવાઈ કરે છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ પ્રક્રિયા જારી કરવાનું મુલતવી રાખવાની જોગવાઈ કરે છે . સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૩ ફરિયાદો ફગાવી દેવાની જોગવાઈ કરે છે . આમ, એકવાર કાર્યવાહી શરૂ થયા પછી પ્રકરણ-૧૪ અને ૧૫ હેઠળ પ્રક્રિયા અનુસરવામાં આવે છે, કલમ ૧૯૦ નો તબક્કો પ્રકરણ-૧૬ ની કલમ ૨૦૪ માં પરિણમે છે, જે "પ્રક્રિયા જારી કરવા" સાથે સંબંધિત છે . ફરિયાદની નોંધ લેવા માટે, કોર્ટે સીઆર.પી.સી. ના પ્રકરણ-૧૫ માં નિર્ધારિત ઉપરોક્ત પ્રક્રિયા અનુસાર કાર્ય કરવાની અપેક્ષા છે .

(આઈ) માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચને દેવરપક્ષી

લક્ષ્મીનારાયણ રેહી વિરુદ્ધ વી. નારાયણ અને અન્ય, (૧૯૭૬) ૩ સુપ્રીમ કોર્ટ
કેસીસ ૨૫૨ ના કેસમાં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ ની સામે સીઆર.પી.સી.
ની કલમ ૧૫૬(૩) ના તબક્કે "નોંધ" શબ્દપ્રયોગની સુસંગતતા પર નિર્ણય
લેવાની તક મળી હતી . બેન્ચે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૧૨. આગળ વધતા પહેલા, આપણે નવા કોડની કલમ ૧૮૦ પર
નજર કરીએ . આ કલમનું શીર્ષક "મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ગુનાઓની નોંધ
લેવા" છે . આ કલમ જ્યાં સુધી તે આપણા હેતુ માટે ભૌતિક છે, તે
જોગવાઈ કરે છે:

આ પ્રકરણની જોગવાઈઓને આધીન, ફર્સ્ટ ક્લાસના કોઈપણ
મેજિસ્ટ્રેટ અને આ માટે વિશેષ રૂપે સશક્ત સેકન્ડ ક્લાસના
કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ કોઈપણ ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે—

(એ) આવા ગુનાની રચના કરતી હકીકતોની ફરિયાદ મળવા પર;

(બી) આવી હકીકતોના પોલીસ રિપોર્ટ પર;

(સી) પોલીસ અધિકારી સિવાયના કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી
મળેલી માહિતી પર, અથવા તેના પોતાના જ્ઞાન પર, કે આવો ગુનો
આચરવામાં આવ્યો છે .

(૨)

૧૩. તે સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટને કોઈ ફરિયાદ મળે છે,
ત્યારે જો ફરિયાદમાં આક્ષેપિત હકીકતો ગુનો બન્યો હોવાનું દર્શાવે

તો પણ તેઓ નોંધ લેવા બંધાયેલા નથી . આ "નોંધ લઈ શકે છે" (*may take cognizance*) શબ્દોના ઉપયોગ પરથી સ્પષ્ટ છે જે તે સંદર્ભમાં થાય છે જેમાં તેને "નોંધ લેવી જ જોઈએ" (*must take cognizance*) સાથે સરખાવી શકાય નહીં . "શકે" (*may*) શબ્દ મેજિસ્ટ્રેટને આ બાબતમાં વિવેકાધિકાર આપે છે . જો ફરિયાદ વાંચીને તેમને લાગે કે તેમાંના આક્ષેપો કોગ્નિઝેબલ ગુનો દર્શાવે છે અને કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ માટે પોલીસને ફરિયાદ મોકલવી ન્યાય માટે અનુકૂળ રહેશે અને જે બાબતની તપાસ કરવી એ મુખ્યત્વે પોલીસની ફરજ હતી તેની તપાસ કરવામાં મેજિસ્ટ્રેટનો કિંમતી સમય બગાડતા બચાવશે, તો તેઓ જાતે ગુનાની નોંધ લેવાના વિકલ્પ તરીકે તે માર્ગ અપનાવવામાં ન્યાયી ઠરશે .

૧૪. આ આકસ્મિક પ્રશ્ન ઉભો કરે છે: કલમ ૧૮૦ ની કલ્પનામાં મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા "ગુનાની નોંધ લેવા" નો અર્થ શું છે? આ શબ્દપ્રયોગ કોડમાં વ્યાખ્યાયિત થયેલ નથી . પરંતુ કોડની યોજના, કલમ ૧૮૦ ની સામગ્રી અને સીમાંત શીર્ષક અને પ્રકરણ-૧૪ ના શીર્ષક જેના હેઠળ કલમ ૧૮૦ થી ૧૮૮ આવે છે, તેના પરથી સ્પષ્ટ છે કે કોર્ટમાં કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હોવાનું ત્યારે જ કહી શકાય જ્યારે કોર્ટ તેમાં આક્ષેપિત ગુનાની નોંધ લે .

આવી નોંધ કઈ રીતે લઈ શકાય તે કલમ ૧૮૦(૧) ના ખંડ (એ), (બી) અને (સી) માં દર્શાવેલ છે . મેજિસ્ટ્રેટ ગુનાની નોંધ લીધી છે કે નહીં તે ચોક્કસ કેસના સંજોગો પર આધારિત હશે જેમાં કેસ કેવી રીતે દાખલ કરવાનો છે તેની પદ્ધતિ અને મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા લેવામાં આવેલી પ્રારંભિક કાર્યવાહી, જો કોઈ હોય, ની પ્રકૃતિનો સમાવેશ થાય છે . વ્યાપક રીતે કહીએ તો, જ્યારે ફરિયાદ મળવા પર, મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૨૦૦ અને ૧૮૭૩ ના કોડના પ્રકરણ-૧૫ માં અનુગામી કલમો હેઠળ આગળ વધવાના હેતુ માટે પોતાનું મન લગાવે છે, ત્યારે તેમણે કલમ ૧૮૦(૧)(એ) ના અર્થમાં ગુનાની નોંધ લીધી હોવાનું કહેવાય છે . જો, પ્રકરણ-૧૫ હેઠળ આગળ વધવાને બદલે, તેમણે પોતાના વિવેકાધિકારના ન્યાયિક ઉપયોગમાં, અન્ય કોઈ પ્રકારની કાર્યવાહી કરી હોય, જેમ કે તપાસના હેતુ માટે સર્ચ વોરંટ જારી કરવું, અથવા કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ પોલીસ દ્વારા તપાસનો આદેશ આપવો, તો તેમણે કોઈપણ ગુનાની નોંધ લીધી હોવાનું કહી શકાય નહીં .

૧૫. કાયદાની આ સ્થિતિને આ કોર્ટ દ્વારા અનેક કિસ્સાઓમાં સમજાવવામાં આવી છે . છેલ્લો કેસ નિર્મલજીત સિંહ હૂન વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ નો છે .

૧૬. અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓના સંબંધમાં

૧૮૯૮ ના કોડ હેઠળની સ્થિતિ કે જે કોમ્પ્રિઝેબલ ગુનો દર્શાવતી ફરિયાદ મોકલે છે – પછી ભલે તે કોર્ટ ઓફ સેશન્સ દ્વારા સાંભળી શકાય તેવી હોય કે ન હોય – કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ માટે પોલીસને મોકલવાની સત્તા ૧૯૭૩ ના કોડ હેઠળ યથાવત છે . કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ આદેશિત પોલીસ તપાસ અને કલમ ૨૦૨ હેઠળ નિર્દેશિત તપાસ વચ્ચેનો તફાવત પણ નવા કોડ હેઠળ જાળવવામાં આવ્યો છે; પરંતુ કલમ ૨૦૨(૧) ના ૧લા પ્રોવિઝો દ્વારા એક શરત લગાવવામાં આવી છે કે જે મેજિસ્ટ્રેટને એવું લાગે કે વિશેષ રૂપે કોર્ટ ઓફ સેશન્સ દ્વારા સાંભળી શકાય તેવો ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે, તો તેઓ તપાસ માટે કોઈ નિર્દેશ આપશે નહીં .

૧૭. કલમ ૧૫૬(૩) પ્રકરણ-૧૨ માં, શીર્ષક હેઠળ આવે છે: "પોલીસને માહિતી અને તપાસ કરવાની તેમની સત્તાઓ"; જ્યારે કલમ ૨૦૨ પ્રકરણ-૧૫ માં છે જેનું શીર્ષક "મેજિસ્ટ્રેટને ફરિયાદો વિશે" છે . કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ પોલીસ તપાસના આદેશની સત્તા કલમ ૨૦૨(૧) દ્વારા આપવામાં આવેલ તપાસ નિર્દેશ કરવાની સત્તાથી અલગ છે . બંને અલગ અલગ ક્ષેત્રોમાં જુદા જુદા તબક્કે કામ કરે છે . પ્રથમનો ઉપયોગ નોંધ લેતા પહેલાના તબક્કે કરી શકાય છે, બીજો નોંધ લીધા પછીના તબક્કે જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ

કેસની સુનાવણીમાં હોય છે . કહેવાનો અર્થ એ છે કે કોન્સિડેબલ ગુનાના કમિશન અંગેની ફરિયાદના કિસ્સામાં, કલમ ૧૮૦(૧) (એ) હેઠળ ગુનાની નોંધ લેતા પહેલા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે . પરંતુ જો તેઓ એકવાર આવી નોંધ લે છે અને પ્રકરણ-૧૫ માં સમાવિષ્ટ પ્રક્રિયા પર આગળ વધે છે, તો તેઓ નોંધ લેતા પહેલાના તબક્કે પાછા ફરવા અને કલમ ૧૫૬(૩) નો લાભ મેળવવા સક્ષમ નથી . આગળ એ નોંધી શકાય છે કે કલમ ૧૫૬ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ કરવામાં આવેલ આદેશ, કલમ ૧૫૬(૧) હેઠળ તપાસની તેમની સંપૂર્ણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે પોલીસને અંતિમ રિમાઈન્ડર અથવા સૂચનાના સ્વરૂપમાં છે . આવી તપાસ સમગ્ર સતત પ્રક્રિયાને આવરી લે છે જે કલમ ૧૫૬ હેઠળ પુરાવા એકત્ર કરવાથી શરૂ થાય છે અને કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ અથવા ચાર્જશીટ સાથે સમાપ્ત થાય છે . બીજી તરફ, કલમ ૨૦૨ એવા તબક્કે આવે છે જ્યારે પ્રકરણ-૧૫ હેઠળની કાર્યવાહીમાં મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કેટલાક પુરાવા એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હોય, પરંતુ નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાં આગળનું પગલું ક્યું લેવું તે અંગે નિર્ણય લેવા માટે તે અપૂરતા માનવામાં આવે . આવી પરિસ્થિતિમાં, મેજિસ્ટ્રેટને કલમ ૨૦૨ હેઠળ એ નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપવામાં આવી છે

કે તે કલમ દ્વારા નિર્ધારિત મર્યાદામાં, "આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર છે કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે" તપાસ કરવામાં આવે . આમ કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસનો ઉદ્દેશ્ય પોલીસ રિપોર્ટ પર નવો કેસ શરૂ કરવાનો નથી પરંતુ તેમની સમક્ષ ફરિયાદ પર અગાઉથી શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવામાં મેજિસ્ટ્રેટને મદદ કરવાનો છે .

૧૮. વર્તમાન કેસમાં મેજિસ્ટ્રેટે આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે ફરિયાદ પર પોતાનું મન લગાવ્યું ન હતું; પરંતુ માત્ર કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસનો આદેશ આપવા માટે . તેમણે પ્રકરણ-૧૫ ની મશીનરી ગતિમાં લાવી ન હતી . તેમણે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ ફરિયાદ અથવા તેમના સાક્ષીઓની તપાસ કરી ન હતી, જે તે પ્રકરણ હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પ્રથમ પગલું છે . કલમ ૨૦૨ માં વિચારવામાં આવેલ તે પ્રક્રિયાનું આગળનું પગલું લેવાનો પ્રશ્ન ઉભો થતો નથી . ગુનાની નોંધ લેવાને બદલે તેમણે, પોતાના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરીને, કલમ ૧૫૬ હેઠળ પોલીસ દ્વારા તપાસ માટે ફરિયાદ મોકલી છે .

૧૯. આ સ્થિતિ હોવાથી, કલમ ૨૦૨(૧), ૧૯૦ પ્રોવિઝો અકર્ષિત થયો ન હતો . ખરેખર, આ કેસના નિર્ણય માટે ૧૯૭૩

ના કોડની કલમ ૨૦૨(૧) ના ૧લા પ્રોવિઝોની મર્યાદા અને અવકાશ પર કોઈ અંતિમ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો જરૂરી નથી . એટલું કહેવું પૂરતું છે કે, જે તબક્કે કલમ ૨૦૨ ઓપરેટિવ બની શકી હોત તે આ કેસમાં ક્યારેય પહોંચ્યો ન હતો . તેથી અમે કોર્ટની સુસ્થાપિત પ્રથાને અનુરૂપ, માત્ર તેટલું જ નક્કી કર્યું છે જે આ અપીલના નિકાલ માટે જરૂરી હતું, અને વધુ કંઈ નહીં .

૨૦. ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે પૂછવામાં આવેલ પ્રશ્નનો " નકારાત્મક જવાબ આપીએ છીએ, અને આ અપીલ ફગાવીએ છીએ. "

(જે) ઉપરોક્ત અવલોકનોના પ્રકાશમાં, તે સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૨૦૨ એવા તબક્કે અમલમાં આવે છે જ્યારે પ્રકરણ-૧૫ હેઠળની કાર્યવાહીમાં મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આવા પુરાવા એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હોય ત્યારે નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાં આગળનું પગલું કયું લેવું તે અંગે નિર્ણય લેવા માટે તે અપૂરતા માનવામાં આવે . આવી પરિસ્થિતિમાં, મેજિસ્ટ્રેટને કલમ ૨૦૨ હેઠળ તે કલમ દ્વારા નિર્ધારિત મર્યાદામાં "આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર છે કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે" તપાસનો નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપવામાં આવી છે . આમ, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કલમ ૨૦૨ હેઠળ તપાસનો ઉદ્દેશ્ય પોલીસ રિપોર્ટ પર નવો કેસ શરૂ કરવાનો નથી પરંતુ તેમની સમક્ષ ફરિયાદ પર અગાઉથી શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવામાં મેજિસ્ટ્રેટને મદદ કરવાનો છે . મારા મતે, ગુનાની નોંધ

લીધા વિના કાર્યવાહી શરૂ કરવાની ગતિને નકારી શકાય નહીં . અહેવાલ મંગાવવા માટે પણ, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ ફરિયાદની સામગ્રી પર પોતાનું મન લગાવ્યું છે અને વિચારણા માટે મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના વાંચન પર, જે ન્યાયિક મન લગાવવા સમાન છે . મૂળ ફરિયાદી માટેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત કે તે ખરેખર પ્રારંભિક તબક્કે અહેવાલ માંગતો આદેશ હતો જેને "નોંધ લેવા પૂર્વેના તબક્કા" તરીકે ગણી શકાય તે સ્વીકાર્ય નથી . આક્ષેપિત આદેશ પરથી તે સ્પષ્ટ થાય છે કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા શપથ પર ફરિયાદીની તપાસ કરવામાં આવી હતી . વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ માત્ર ફરિયાદીની ચકાસણી નોંધીને અટક્યા ન હતા પરંતુ તે આદેશ પસાર કરવા માટે આગળ વધ્યા હતા જેના દ્વારા તેમણે ત્રણ ગણા નિર્દેશો જારી કર્યા હતા, જેમાં તેને ફરિયાદ તરીકે નોંધવાનો અને ત્યારબાદ પોલીસ અધિકારી દ્વારા તપાસ કરવાનો અને તેની પ્રાપ્તિના ત્રણ મહિનાના સમયગાળામાં આવી ફરિયાદનો અહેવાલ માંગવાનો સમાવેશ થાય છે . વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટનો આવો અભિગમ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ ની જોગવાઈઓ અનુસાર છે, જે મેજિસ્ટ્રેટને તે કલમ દ્વારા નિર્ધારિત મર્યાદામાં "આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર છે કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે" તપાસનો નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપે છે .

(II) શું, અગાઉથી મંજૂરી લીધા વિના, તે આગળ વધી શક્યા હોત કે નહીં.

ફરીથી, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કર્યા મુજબ, જો કોઈ જાહેર સેવકનું કૃત્ય તેની સત્તાવાર ફરજના દાયરામાં આવતું હોય, તો તે તેની સત્તાવાર

ફરજના પાલનમાં કાર્ય કરે છે અથવા કાર્ય કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે તેમ કહી શકાય . આવા કિસ્સામાં, પ્રશ્ન એ ઉભો થાય છે કે ફરિયાદ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ગુનો બન્યો હોવાનું જાહેર ન પણ કરી શકે પરંતુ આવી હકીકતો તપાસ દરમિયાન અથવા તપાસના અંતે સામે આવી શકે છે . આવા સંજોગોમાં, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ઇન્કવાયરી રિપોર્ટ માંગવા આગળ વધ્યા, શું તેને એવો તબક્કો ગણી શકાય જે મંજૂરી માંગે છે .

(એ) અનિલ કુમાર (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં આરોપી માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યા દ્વારા યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કર્યા મુજબ, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે હાઈકોર્ટના આદેશની તપાસ કરી હતી, જેણે એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે સ્પેશિયલ જજ ખાનગી ફરિયાદની નોંધ ત્યાં સુધી લઈ શક્યા ન હોત જ્યાં સુધી તેની સાથે મંજૂરીનો આદેશ ન હોય, પછી ભલે કોર્ટ નોંધ લેતા પહેલાના તબક્કે કાર્ય કરી રહી હોય કે નોંધ લીધા પછીના તબક્કે, જો ફરિયાદ કોઈ "જાહેર સેવક" સંબંધિત હોય કે જેના પર તેની સત્તાવાર ફરજોના પાલનમાં ગુનાઓ આચર્યા હોવાનો આક્ષેપ હોય . હાઈકોર્ટે સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ આદેશ તેમજ મૂળ આરોપી સામે દાખલ કરાયેલ ફરિયાદને રદ કરી છે . તેથી ફરિયાદીએ માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો . માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ પારસ નાથ સિંહ ના કેસમાં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો . પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ મોહમ્મદ ખાલિદ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય અને સુબ્રમણ્યમ સ્વામી ના કેસમાં નિર્ણય પર

પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો . કાયદાની સ્થાપિત સ્થિતિને ધ્યાનમાં લીધા પછી માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લઈને મંજૂરીની જરૂરિયાતના મુદ્દાની તપાસ કરવા આગળ વધી . પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૨(ડી) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ "જાહેર સેવક" ની અભિવ્યક્તિની વ્યાખ્યા અને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ આપવામાં આવેલ મંજૂરીની સંબંધિત જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં લીધા પછી, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે મેજિસ્ટ્રેટ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે જાહેર સેવક સામે તપાસનો આદેશ આપી શકે નહીં . માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટના આદેશ તેમજ ફરિયાદને રદ કરતા હાઈકોર્ટના આદેશને માન્ય રાખ્યો .

(બી) ઉપર જણાવેલા કારણોસર, હકીકત એ રહે છે કે આક્ષેપિત આદેશ દ્વારા, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ અહેવાલ માંગવા માટે આગળ વધ્યા છે, જે સૂચવે છે કે વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજે ફરિયાદ પર ગુનાની નોંધ લીધી છે જોકે તેમણે કોર્ટ સમક્ષ અહેવાલ દાખલ ન થાય ત્યાં સુધી પ્રક્રિયા જારી કરવાનું મુલતવી રાખ્યું છે . આવા સંજોગોમાં, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) ને કલમ ૪ અને ૧૩(૨) સાથે વાંચીને આરોપીઓ સામે આક્ષેપિત ચાર્જને ધ્યાનમાં લેતા, વિચારણા માટે પ્રશ્ન એ ઉભો થાય છે કે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ મંજૂરીના અભાવમાં, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ જાહેર સેવક એવા આરોપીઓ સામે

સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ અહેવાલ માંગવા માટે આગળ વધી શક્યા હોત .

ઉપરોક્ત મુદ્દાનો જવાબ આપતી વખતે, શરૂઆતમાં, પ્રતિવાદી – મૂળ ફરિયાદી માટેના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલી દલીલ સાથે વ્યવહાર કરવો આવશ્યક રહેશે કે આરોપીઓ ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળ અથવા પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ જાહેર સેવકો હતા કે નહીં . જો કોઈ ફરિયાદની સામગ્રીની નજીકથી તપાસ કરે, તો એવો આક્ષેપ છે કે કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓ એવા આરોપીઓએ એકબીજા સાથે મિલીભગત કરીને કાયદાની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ પ્લોટિંગ કર્યું હતું અને પ્રતીક્ષા યાદી તેમજ કોર્પોરેશન દ્વારા જારી કરાયેલી સૂચનાઓનું ઉલ્લંઘન કરીને ચોરસ ફૂટ દીઠ રૂ. ૩૦૦/- ની રકમ વસૂલીને આવા પ્લોટ ફાળવ્યા હતા અને તે દ્વારા તેઓએ ભ્રષ્ટાચારનો ગુનો આચર્યો હોવાનો આક્ષેપ છે . આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદીનો કેસ એવો છે કે આરોપીઓ કોર્પોરેશનના હોદ્દાનો ચાર્જ ધરાવતા હતા અને નાણાકીય લાભ મેળવવા માટે તેમની સત્તાવાર સ્થિતિનો દુરુપયોગ કર્યો છે . ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ બાબત પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ સમક્ષ વિચારણા માટે મૂકવામાં આવી હતી . વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ તેથી, તેમના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે . આ તબક્કે, વર્તમાન વિવાદની તપાસ કરવા માટે ગુજરાત

ઔદ્યોગિક વિકાસ અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ જોવી યોગ્ય રહેશે .

"કલમ ૨(ડી): "કોર્પોરેશન" નો અર્થ કલમ ૩ હેઠળ સ્થાપિત ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમ થાય છે;

કલમ ૩: સ્થાપના અને ઈનકોર્પોરેશન. – (૧) ગુજરાત રાજ્યમાં ઔદ્યોગિક વિસ્તારો અને ઔદ્યોગિક વસાહતોમાં ઉદ્યોગોની ઝડપી અને વ્યવસ્થિત સ્થાપના અને સંગઠનને સુરક્ષિત કરવા અને તેમાં સહાય કરવાના હેતુઓ માટે [અને આવા ઉદ્યોગોની સ્થાપના અને સંગઠનના સંબંધમાં વ્યાપારી કેન્દ્રો સ્થાપિત કરવાના હેતુ માટે], રાજ્ય સરકાર દ્વારા સત્તાવાર ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા, ગુજરાત ઔદ્યોગિક વિકાસ નિગમના નામથી એક કોર્પોરેશનની સ્થાપના કરવામાં આવશે .

(૨) કોર્પોરેશન એક કોર્પોરેટ સંસ્થા હશે જેનું કાયમી અસ્તિત્વ અને સામાન્ય સીલ હશે, અને તે તેના કોર્પોરેટ નામે દાવો કરી શકશે અને તેના પર દાવો થઈ શકશે, અને તે જંગમ અને સ્થાયર બંને મિલકત હસ્તગત કરવા, ધરાવવા અને નિકાલ કરવા, અને કરાર કરવા અને આ અધિનિયમના હેતુઓ માટે જરૂરી બધી વસ્તુઓ કરવા સક્ષમ હશે .

કલમ ૪. બંધારણ. – (૧) કોર્પોરેશનમાં નીચેના [બાર] [ડિરેક્ટરો] નો સમાવેશ થશે, એટલે કે –

(એ) રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામાંકિત [ત્રણ] સત્તાવાર [ડિરેક્ટરો], જેમાંથી એક કોર્પોરેશનના નાણાકીય સલાહકાર હશે;

(બી) ઇલેક્ટ્રિસિટી (સપ્લાય) એક્ટ, ૧૯૪૮ હેઠળ રચાયેલા રાજ્ય વિદ્યુત બોર્ડ દ્વારા નામાંકિત એક [ડિરેક્ટર];

(સી) ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ રચાયેલા ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ દ્વારા નામાંકિત એક [ડિરેક્ટર];

(ડી) રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામાંકિત [છ] [ડિરેક્ટરો], ઉદ્યોગ અથવા વેપાર અથવા નાણાંમાં અનુભવ અને ક્ષમતાના કારણે લાયક હોવાનું અથવા તેમાં રોકાયેલા અથવા કાર્યરત વ્યક્તિઓના હિતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે યોગ્ય હોવાનું તેને જણાતી વ્યક્તિઓમાંથી; અને

(ઈ) કોર્પોરેશનના [મેનેજિંગ ડિરેક્ટર], એક્સ-ઓફિશિયો, જે કોર્પોરેશનના સેક્રેટરી પણ હશે .

(૨) રાજ્ય સરકાર કોર્પોરેશનના [ડિરેક્ટરો] માંથી એકની કોર્પોરેશનના ચેરમેન તરીકે નિમણૂક કરશે અને અન્ય [ડિરેક્ટરો] માંથી એકની વાઈસ-ચેરમેન તરીકે નિમણૂક કરી શકશે .

કલમ ૨૦. કોર્પોરેશનને ગ્રાન્ટ, સબવેન્શન, લોન અને એડવાન્સ.- રાજ્ય સરકાર કોર્પોરેશનને આ અધિનિયમ હેઠળના કોર્પોરેશનના કાર્યોના પાલન માટે જરૂરી લાગે તેવી ગ્રાન્ટ,

સબવેન્શન, લોન અને એડવાન્સ આપી શકશે અને આપવામાં આવેલી તમામ ગ્રાન્ટ, સબવેન્શન, લોન અને એડવાન્સ એવી શરતો અને જોગવાઈઓ પર હશે જે રાજ્ય સરકાર કોર્પોરેશનની સલાહ લીધા પછી નક્કી કરી શકે છે .

કલમ ૨૧. ઉછીના લેવાની કોર્પોરેશનની સત્તા. – (૧) કોર્પોરેશન, આ માટે નિર્ધારિત શરતોને આધીન, પોતાની જાતને પર્યાપ્ત સંસાધનો પૂરા પાડવાના હેતુથી ખુદા બજારમાં અથવા અન્ય રીતે નાણાં ઉછીના લઈ શકે છે .

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ઉછીના લીધેલા તમામ નાણાંની મુખ્ય રકમની ચુકવણી અને નાણાં ઉછીના લેવામાં આવે તે સમયે રાજ્ય સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તેવા દરો અને શરતો પર વ્યાજની ચુકવણી અંગે રાજ્ય સરકાર દ્વારા બાંધકારી આપી શકાય છે .

કલમ ૫૬. [ડિરેક્ટરો], અધિકારીઓ અને કોર્પોરેશનના સ્ટાફ જાહેર સેવકો હોવા. – કોર્પોરેશનના તમામ [ડિરેક્ટરો], અધિકારીઓ અને નોકરો, જ્યારે આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓના અનુસંધાનમાં કાર્ય કરી રહ્યા હોય અથવા કાર્ય કરવાનો ઇશાદો ધરાવતા હોય ત્યારે ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૨૧ ના અથ માં જાહેર સેવકો હોવાનું માનવામાં

આવશે ."

(સી) ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના સંયુક્ત વાંચન પર, અનિવાર્યપણે તે નિષ્કર્ષ પર દોરી જાય છે કે આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈના અનુસંધાનમાં કાર્ય કરતી વખતે કોર્પોરેશન સાથે જોડાયેલા કર્મચારીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧ ના અર્થમાં જાહેર સેવકો માનવામાં આવે છે . જો કોઈ આઈપીસીની અનુરૂપ કલમ ૨૧ ને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૨(સી) ની સરખામણીમાં જુએ છે, તો "જાહેર સેવક" ની અભિવ્યક્તિ નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે:

આઈપીસીની કલમ ૨૧

"૨૧. જાહેર સેવક: "જાહેર સેવક" શબ્દો નીચે દર્શાવેલ કોઈપણ વર્ણન હેઠળ આવતી વ્યક્તિને દર્શાવે છે, એટલે કે:

૧. ***

૨. ભારતના લશ્કરી, નૌકા અથવા વાયુ સેનાના દરેક કમિશનડ અધિકારી;

૩. કાયદા દ્વારા સશક્ત દરેક ન્યાયાધીશ જેમાં પોતે અથવા વ્યક્તિઓના કોઈપણ નિકાયના સભ્ય તરીકે કોઈપણ નિર્ણાયક કાર્યો બજાવવા માટે સશક્ત કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે;

૪. ન્યાયની અદાલતના દરેક અધિકારી (જેમાં લિક્વિડેટર, રિસીવર અથવા કમિશનરનો સમાવેશ થાય છે) જેની ફરજ છે,

આવા અધિકારી તરીકે, કાયદા અથવા હકીકતની કોઈપણ બાબત પર તપાસ કરવી અથવા અહેવાલ આપવો, અથવા કોઈપણ દસ્તાવેજ બનાવવો, પ્રમાણિત કરવો અથવા રાખવો, અથવા કોઈપણ મિલકતનો હવાલો લેવો અથવા નિકાલ કરવો, અથવા કોઈપણ ન્યાયિક પ્રક્રિયા અમલમાં મૂકવી, અથવા કોઈપણ શપથ લેવડાવવા, અથવા અર્થઘટન કરવું, અથવા કોર્ટમાં વ્યવસ્થા જાળવવી, અને ન્યાયની અદાલત દ્વારા વિશેષ રૂપે અધિકૃત દરેક વ્યક્તિ આવી કોઈપણ ફરજો બજાવવા માટે;

૫. દરેક જ્યુરીમેન, એસેસર અથવા પંચાયતના સભ્ય જે ન્યાયની અદાલત અથવા જાહેર સેવકને મદદ કરે છે;

૬. દરેક લવાદ અથવા અન્ય વ્યક્તિ જેને ન્યાયની કોઈપણ અદાલત દ્વારા, અથવા અન્ય કોઈપણ સક્ષમ જાહેર સત્તાધિકારી દ્વારા નિર્ણય અથવા અહેવાલ માટે કોઈપણ કારણ અથવા બાબત મોકલવામાં આવી છે;

૭. દરેક વ્યક્તિ જે એવો હોદ્દો ધરાવે છે જેના આધારે તેને કોઈપણ વ્યક્તિને કેદમાં રાખવા અથવા રાખવા માટે સત્તા આપવામાં આવી છે;

૮. સરકારનો દરેક અધિકારી જેની ફરજ છે, આવા અધિકારી તરીકે, ગુનાઓ અટકાવવા, ગુનાઓ વિશે માહિતી આપવી,

ગુનેગારોને ન્યાય સમક્ષ લાવવા, અથવા જાહેર આરોગ્ય, સલામતી અથવા સગવડનું રક્ષણ કરવું;

૯. દરેક અધિકારી જેની ફરજ છે આવા અધિકારી તરીકે, સરકાર વતી કોઈપણ મિલકત લેવી, પ્રાપ્ત કરવી, રાખવી અથવા ખર્ચવી, અથવા સરકાર વતી કોઈપણ સર્વેક્ષણ, મૂલ્યાંકન અથવા કરાર કરવો, અથવા કોઈપણ મહેસૂલી પ્રક્રિયા અમલમાં મૂકવી, અથવા સરકારના આર્થિક હિતોને અસર કરતી કોઈપણ બાબત પર તપાસ કરવી અથવા અહેવાલ આપવો, અથવા સરકારના આર્થિક હિતોને લગતો કોઈપણ દસ્તાવેજ બનાવવો, પ્રમાણિત કરવો અથવા રાખવો, અથવા સરકારના આર્થિક હિતોના રક્ષણ માટેના કોઈપણ કાયદાનું ઉલ્લંઘન અટકાવવું;

૧૦. દરેક અધિકારી જેની ફરજ છે, આવા અધિકારી તરીકે, કોઈપણ ગામ, નગર અથવા જિલ્લાના કોઈપણ ધર્મનિરપેક્ષ સામાન્ય હેતુ માટે કોઈપણ મિલકત લેવી, પ્રાપ્ત કરવી, રાખવી અથવા ખર્ચવી, કોઈપણ સર્વેક્ષણ અથવા મૂલ્યાંકન કરવું અથવા કોઈપણ દર અથવા કર લાદવો, અથવા કોઈપણ ગામ, નગર અથવા જિલ્લાના લોકોના અધિકારો સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોઈપણ દસ્તાવેજ બનાવવો, પ્રમાણિત કરવો અથવા રાખવો;

૧૧. દરેક વ્યક્તિ જે એવો હોદ્દો ધરાવે છે જેના આધારે તેને મતદાર

ચાલી તૈયાર કરવા, પ્રકાશિત કરવા, જાળવવા અથવા સુધારવા
અથવા ચૂંટણી અથવા ચૂંટણીનો ભાગ ચલાવવાની સત્તા
આપવામાં આવી છે;

૧૨. દરેક વ્યક્તિ

૧. સરકારની સેવામાં અથવા પગાર પર અથવા સરકાર દ્વારા
કોઈપણ જાહેર ફરજના પાલન માટે ફી અથવા કમિશન દ્વારા
મહેનતાણું મેળવનાર;

૨. સ્થાનિક સત્તામંડળ, કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય
અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ સ્થાપિત કોર્પોરેશન અથવા
કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬૧૭ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા
મુજબ સરકારી કંપનીની સેવામાં અથવા પગાર પર .

પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૨(સી).

(સી) "જાહેર સેવક" નો અર્થ થાય છે—

(આઈ) સરકારની સેવામાં અથવા પગાર પર રહેલી કોઈપણ
વ્યક્તિ અથવા કોઈપણ જાહેર ફરજના પાલન માટે ફી અથવા
કમિશન દ્વારા સરકાર દ્વારા મહેનતાણું મેળવનાર કોઈપણ વ્યક્તિ;

(ડબલ આઈ) સ્થાનિક સત્તામંડળની સેવામાં અથવા પગાર પર
રહેલી કોઈપણ વ્યક્તિ;

(ટ્રિપલ આઈ) કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય અધિનિયમ દ્વારા

અથવા તેના હેઠળ સ્થાપિત કોર્પોરેશન, અથવા સરકારની માલિકીની અથવા નિયંત્રિત અથવા સહાયિત સત્તામંડળ અથવા સંસ્થા અથવા કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬૧૭ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ સરકારી કંપનીની સેવામાં અથવા પગાર પર રહેલી કોઈપણ વ્યક્તિ;

(આઈવી) કોઈ પણ ન્યાયાધીશ, જેમાં કાયદા દ્વારા સશક્ત કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે, જે પોતે અથવા વ્યક્તિઓના કોઈપણ નિકાયના સભ્ય તરીકે કોઈપણ નિર્ણાયક કાર્યો બજાવવા માટે સશક્ત છે;

(વી) ન્યાયની અદાલત દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ, ન્યાયના વહીવટના સંબંધમાં કોઈપણ ફરજ બજાવવા માટે, જેમાં આવી કોર્ટ દ્વારા નિયુક્ત લિક્વિડેટર, રિસીવર અથવા કમિશનરનો સમાવેશ થાય છે;

(વીઆઈ) કોઈપણ લવાદ અથવા અન્ય વ્યક્તિ જેને ન્યાયની અદાલત દ્વારા અથવા સક્ષમ જાહેર સત્તાધિકારી દ્વારા નિર્ણય અથવા અહેવાલ માટે કોઈપણ કારણ અથવા બાબત મોકલવામાં આવી છે;

(વીડબલ આઈ) કોઈપણ વ્યક્તિ જે એવો હોદ્દો ધરાવે છે જેના આધારે તેને મતદાર યાદી તૈયાર કરવા, પ્રકાશિત કરવા, જાળવવા

અથવા સુધારવા અથવા ચૂંટણી અથવા ચૂંટણીનો ભાગ ચલાવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે;

(વીટ્રિપલ આઈ) કોઈપણ વ્યક્તિ જે એવો હોદ્દો ધરાવે છે જેના આધારે તે કોઈપણ જાહેર ફરજ બજાવવા માટે અધિકૃત અથવા જરૂરી છે;

(આઈએક્સ) કોઈપણ વ્યક્તિ જે કૃષિ, ઉદ્યોગ, વેપાર અથવા બેંકિંગમાં રોકાયેલી નોંધાયેલી સહકારી મંડળીના પ્રમુખ, સચિવ અથવા અન્ય પદાધિકારી છે, જે કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ સ્થાપિત કોઈપણ કોર્પોરેશન, અથવા સરકારની માલિકીની અથવા નિયંત્રિત અથવા સહાયિત કોઈપણ સત્તામંડળ અથવા સંસ્થા અથવા કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬૧૭ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ સરકારી કંપની પાસેથી પ્રાપ્ત કરી રહી છે અથવા પ્રાપ્ત કરી ચૂકી છે;

(એક્સ) કોઈપણ વ્યક્તિ જે કોઈપણ સેવા આયોગ અથવા બોર્ડના અધ્યક્ષ, સભ્ય અથવા કર્મચારી છે, પછી ભલે તેને કોઈપણ નામથી બોલાવવામાં આવે, અથવા કોઈપણ પરીક્ષા ચલાવવા અથવા આવા આયોગ અથવા બોર્ડ વતી કોઈપણ પસંદગી કરવા માટે આવા આયોગ અથવા બોર્ડ દ્વારા નિયુક્ત કોઈપણ પસંદગી સમિતિના સભ્ય છે;

(એક્સઆઈ) કોઈપણ વ્યક્તિ જે કોઈપણ યુનિવર્સિટીના વાઈસ-ચાન્સેલર અથવા કોઈપણ સંચાલક મંડળના સભ્ય, પ્રોફેસર, રીડર, લેક્ચરર અથવા કોઈપણ અન્ય શિક્ષક અથવા કર્મચારી છે, પછી ભલે તેને કોઈપણ હોદ્દાથી બોલાવવામાં આવે, અને કોઈપણ વ્યક્તિ જેની સેવાઓ યુનિવર્સિટી અથવા અન્ય કોઈપણ જાહેર સત્તાધિકારી દ્વારા પરીક્ષાઓ યોજવા અથવા ચલાવવાના સંબંધમાં મેળવવામાં આવી છે;

(એક્સડબલ આઈ) કોઈપણ વ્યક્તિ જે શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક, સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અથવા અન્ય સંસ્થાના પદાધિકારી અથવા કર્મચારી છે, જે કોઈપણ રીતે સ્થાપિત થઈ હોય, કેન્દ્ર સરકાર અથવા કોઈપણ રાજ્ય સરકાર, અથવા સ્થાનિક અથવા અન્ય જાહેર સત્તાધિકારી પાસેથી કોઈપણ નાણાકીય સહાય પ્રાપ્ત કરી રહી હોય અથવા પ્રાપ્ત કરી ચૂકી હોય .

કલમ ૨(સી) ના ખંડ (ટ્રિપલ આઈ) મુજબ, કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ સ્થાપિત કોર્પોરેશન, અથવા સરકારની માલિકીની અથવા નિયંત્રિત અથવા સહાયિત સત્તામંડળ અથવા સંસ્થા અથવા કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬૧૭ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ સરકારી કંપનીની સેવામાં અથવા પગાર પર રહેલી કોઈપણ વ્યક્તિનો પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૨ ના અર્થમાં કેટેગરી અભિવ્યક્તિ

"જાહેર સેવક" માં સમાવેશ થાય છે . આ આઈપીસીની કલમ ૧૨(બી) ના બીજા ભાગ સાથે નજીકથી સુસંગત છે અને આઈપીસીની કલમ ૨૧ "સત્તામંડળ" અથવા "સંસ્થા" અથવા "સરકાર દ્વારા નિયુક્ત" વિશે ઉલ્લેખ કરે છે .

નિર્વિવાદપણે, વર્તમાન ફરિયાદમાં આરોપી તરીકે દર્શાવેલ વ્યક્તિઓ જીઆઈડીસીમાં આસિસ્ટન્ટ મેનેજર, ડિવિઝનલ મેનેજર અને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરની ક્ષમતામાં ચાર્જ ધરાવે છે . ગુજરાત ઔદ્યોગિક અધિનિયમની ઉપર જણાવેલ સંબંધિત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતા, કોર્પોરેશનની સ્થાપના રાજ્ય કાયદા દ્વારા કરવામાં આવી છે અને આવા કોર્પોરેશનની સંસ્થાનું બંધારણ સરકાર દ્વારા નિયંત્રિત છે . આવા સંજોગોમાં, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે વર્તમાન આરોપી પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટમાં આવતા "જાહેર સેવક" શબ્દમાં આવે છે .

(ડી) આમ ઠરાવ્યા પછી, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ મંજૂરીની જરૂરિયાત અંગે પ્રશ્ન ઉભો થાય છે . કેસની હકીકતોમાં, અગાઉ નોંધેલા કારણોસર, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ આદેશ પસાર કરવાના તબક્કે, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ અહેવાલ માંગ્યો છે, જે ગુનાની નોંધ લેવા સમાન છે . પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૧૯. કાર્યવાહી માટે પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી.—(૧) કોઈ પણ અદાલત

કલમ ૭, ૧૧, ૧૩ અને ૧૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની નોંધ લેશે

નહીં, જે જાહેર સેવક દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે, સિવાય કે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૨૦૧૩ માં અન્યથા જોગવાઈ કરેલ હોય તે સિવાય પૂર્વ મંજૂરી સાથે—

(એ) એવી વ્યક્તિના કિસ્સામાં કે જે કેન્દ્ર સરકારની બાબતોના સંબંધમાં કાર્યરત છે, અથવા જે પણ કેસ હોય, કથિત ગુનો આચરવામાં આવ્યો તે સમયે કાર્યરત હતો અને તે સરકારની, કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરી દ્વારા અથવા તેની સાથે સિવાય તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરી શકાય તેમ નથી;

(બી) એવી વ્યક્તિના કિસ્સામાં કે જે રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં કાર્યરત છે, અથવા જે પણ કેસ હોય, કથિત ગુનો આચરવામાં આવ્યો તે સમયે કાર્યરત હતો અને તે સરકારની, રાજ્ય સરકારની મંજૂરી દ્વારા અથવા તેની સાથે સિવાય તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરી શકાય તેમ નથી;

(સી) અન્ય કોઈ વ્યક્તિના કિસ્સામાં, તેને તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારીની: પરંતુ શરત એ છે કે પોલીસ અધિકારી અથવા તપાસ એજન્સીના અધિકારી અથવા અન્ય કાયદા અમલીકરણ સત્તાધિકારી સિવાયની કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા, યોગ્ય સરકાર અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારીને, જે પણ કેસ હોય, આ પેટા-કલમમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ગુનાની કોર્ટ દ્વારા નોંધ લેવા માટે

આવી સરકાર અથવા સત્તાધિકારીની પૂર્વ મંજૂરી માટે વિનંતી કરી શકાશે નહીં, સિવાય કે—

(આઈ) આવી વ્યક્તિએ કથિત ગુનાઓ વિશે સક્ષમ કોર્ટમાં ફરિયાદ દાખલ કરી છે જેના માટે જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી કરવાની માંગ છે; અને

(ડબલ આઈ) કોર્ટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૨૦૩ હેઠળ ફરિયાદ ફગાવી દીધી ન હોય અને ફરિયાદીને આગળની કાર્યવાહી માટે જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી માટે મંજૂરી મેળવવાનો નિર્દેશ આપ્યો ન હોય:

વધુમાં શરત એ છે કે પોલીસ અધિકારી અથવા તપાસ એજન્સીના અધિકારી અથવા અન્ય કાયદા અમલીકરણ સત્તાધિકારી સિવાયની વ્યક્તિની વિનંતીના કિસ્સામાં, યોગ્ય સરકાર અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારી સંબંધિત જાહેર સેવકને સાંભળવાની તક આપ્યા વિના જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી કરવાની મંજૂરી આપશે નહીં:

વધુમાં એ પણ શરત છે કે યોગ્ય સરકાર અથવા કોઈપણ સક્ષમ સત્તાધિકારી, આ પેટા-કલમ હેઠળ જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી માટે મંજૂરી માંગતી દરખાસ્ત પ્રાપ્ત થયા પછી, આવી દરખાસ્ત પરનો નિર્ણય તેની પ્રાપ્તિની તારીખથી ત્રણ મહિનાના

સમયગાળામાં જણાવવાનો પ્રયાસ કરશે: વધુમાં એ પણ શરત છે કે એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં, કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપવાના હેતુ માટે, કાનૂની પરામર્શ જરૂરી છે, લેખિતમાં નોંધવાના કારણોસર, આવો સમયગાળો વધુ એક મહિના માટે લંબાવી શકાય છે:

વધુમાં એ પણ શરત છે કે કેન્દ્ર સરકાર, જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી માટે મંજૂરીના હેતુ માટે, તેને જરૂરી લાગે તેવી માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરી શકે છે .

સમજૂતી.-પેટા-કલમ (૧) ના હેતુઓ માટે, "જાહેર સેવક" શબ્દપ્રયોગમાં એવી વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે-

(એ) જેણે તે હોદ્દો ધરાવવાનું બંધ કરી દીધું છે જે દરમિયાન ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે; અથવા

(બી) જેણે તે હોદ્દો ધરાવવાનું બંધ કરી દીધું છે જે દરમિયાન ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે અને તે હોદ્દા સિવાયનો અન્ય હોદ્દો ધરાવે છે જે દરમિયાન ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે.]

(૨) જ્યાં કોઈપણ કારણસર એવી શંકા ઉભી થાય કે પેટા-કલમ

(૧) હેઠળ જરૂરી પૂર્વ મંજૂરી કેન્દ્ર સરકાર કે રાજ્ય સરકાર અથવા અન્ય કોઈ સત્તાધિકારી દ્વારા આપવી જોઈએ કે નહીં, તો આવી મંજૂરી તે સરકાર અથવા સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવશે જે

ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે તે સમયે જાહેર સેવકને તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરવા માટે સક્ષમ હશે .

(૩) ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, -

(એ) સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ કોઈ તારણ, સજા અથવા આદેશને કોર્ટ દ્વારા અપીલ, પુષ્ટિ અથવા રિવિઝનમાં પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જરૂરી મંજૂરીની ગેરહાજરી, અથવા તેમાં કોઈ ભૂલ, ચૂક અથવા અનિયમિતતાના આધારે ઉલટાવી અથવા બદલી શકાશે નહીં, સિવાય કે તે કોર્ટના અભિપ્રાયમાં, વાસ્તવમાં તેના દ્વારા ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ હોય;

(બી) કોઈ પણ કોર્ટ સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલી મંજૂરીમાં કોઈ ભૂલ, ચૂક અથવા અનિયમિતતાના આધારે આ અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી પર સ્ટે આપશે નહીં, સિવાય કે તેને સંતોષ થાય કે આવી ભૂલ, ચૂક અથવા અનિયમિતતા ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમી છે;

(સી) કોઈ પણ કોર્ટ અન્ય કોઈ આધાર પર આ અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી પર સ્ટે આપશે નહીં અને કોઈ પણ કોર્ટ કોઈ તપાસ, ટ્રાયલ, અપીલ અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં પસાર કરાયેલા કોઈપણ વચગાળાના આદેશના સંબંધમાં રિવિઝનની સત્તાઓનો

ઉપયોગ કરશે નહીં.

(જ) પેટા-કલમ (૩) હેઠળ નિર્ધારિત કરતી વખતે કે શું આવી મંજૂરીની ગેરહાજરી, અથવા તેમાં કોઈ ભૂલ, ચૂક અથવા અનિયમિતતા ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમી છે કે કેમ, કોર્ટે એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે શું કાર્યવાહીમાં અગાઉના કોઈપણ તબક્કે વાંધો ઉઠાવી શકાયો હોત અને ઉઠાવવો જોઈતો હતો . સમજૂતી.—આ કલમના હેતુઓ માટે,—

(એ) ભૂલમાં મંજૂરી આપવા માટે સત્તાધિકારીની સક્ષમતાનો સમાવેશ થાય છે;

(બી) કાર્યવાહી માટે જરૂરી મંજૂરીમાં એવી કોઈપણ આવશ્યકતાના સંદર્ભનો સમાવેશ થાય છે કે કાર્યવાહી નિર્દિષ્ટ સત્તાધિકારીના કહેવાથી અથવા નિર્દિષ્ટ વ્યક્તિની મંજૂરી સાથે થશે અથવા સમાન પ્રકૃતિની કોઈપણ આવશ્યકતા ."

(ઈ) ઉપરોક્ત જોગવાઈની નજીકથી તપાસ સ્પષ્ટપણે આદેશ આપે છે કે કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા અન્ય સત્તાધિકારીની બાબતોના સંબંધમાં કાર્યરત વ્યક્તિઓના કિસ્સામાં કાર્યવાહી માટે "પૂર્વ મંજૂરી" ફરજિયાત છે . જો આપણે કલમ ૧૯ ની પેટા-કલમ ૩ પર નજર કરીએ, તો તે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ અથવા સુધારેલ મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં પણ કોર્ટને આવા કેસોની નોંધ લેવાની સત્તા આપે છે . તેમાં કોઈ શંકા નથી કે, અગાઉની જૂની

કલમમાં આ નવી ઉમેરવામાં આવેલી પેટા-કલમ છે . તે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જરૂરી મંજૂરીની ગેરહાજરી, અથવા તેમાં કોઈ ભૂલ, ચૂક અથવા અનિયમિતતાના આધારે સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ કોઈ તારણ, સજા અથવા આદેશને ઉલટાવવામાં અપીલમાં કોર્ટને નિયંત્રિત કરે છે સિવાય કે તે કોર્ટના અભિપ્રાયમાં, વાસ્તવમાં તેના દ્વારા ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ હોય, તો સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ આવા તારણ, સજા અથવા આદેશને ઉલટાવી શકાય છે . આ કોર્ટ સમક્ષ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૮ ની પેટા-કલમ ૩ ના અર્થઘટન અંગે વિચારણા માટે પ્રશ્ન ઉભો થયો . કોઓર્ડિનેટ બેન્ચને એવા કેસ સાથે વ્યવહાર કરવાની તક મળી હતી, જ્યાં વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજે ફરિયાદીને સાંભળ્યા પછી સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૮ હેઠળ દાખલ કરાયેલા પોલીસ અહેવાલને નકારી કાઢતો આદેશ પસાર કર્યો હતો અને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) અને કલમ ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૦(૧)(ડી) હેઠળ ગુનાની નોંધ લેવાનું યોગ્ય માન્યું હતું . વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજે આરોપી સામે પ્રક્રિયાના સમન્સ જારી કર્યા અને એક સાથે ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગુજરાત રાજ્યને અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ અરજદાર સામે કાર્યવાહી કરવા માટે મંજૂરી આપવા પર પુનર્વિચાર કરવાનો નિર્દેશ આપતો આદેશ પણ પસાર કર્યો . આરોપી માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે કલમ ૧૮ હેઠળ મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં, વિદ્વાન સેશન્સ જજે ગુનાની નોંધ લેવી

જોઈતી ન હતી . ગૌરીશંકર પુરષોત્તમદાસ જોષી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં રજૂઆતો અને અધિનિયમની જોગવાઈઓની કાળજીપૂર્વક વિચારણા કર્યા પછી કોર્ટે ફકરા ૧૫, ૧૬ માં ઠરાવ્યું, જે નીચે મુજબ ફરીથી રજૂ કરવામાં આવ્યા છે:

"૧૫. કલમ ૧૮ ની પેટા-કલમ (૩) સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ અથવા નકારવામાં આવેલ મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં પણ કોર્ટને આવા કેસોની નોંધ લેવાની સત્તા આપે છે . તેમાં કોઈ શંકા નથી કે, તે જૂની કલમમાં નવી ઉમેરવામાં આવેલી પેટા-કલમ છે અને તે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જરૂરી મંજૂરીની ગેરહાજરી અથવા તેમાં કોઈ ભૂલ અથવા ચૂક અથવા અનિયમિતતાના આધારે સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ કોઈ તારણ, સજા અથવા આદેશને ઉલટાવવામાં અપીલ કોર્ટને નિયંત્રિત કરે છે, તેમ છતાં તે એક સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ મૂકતો નથી . જો અપીલ કોર્ટ અથવા રિવિઝનલ કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય હોય કે તેના દ્વારા ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ છે, તો સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ આવા તારણો, સજા અથવા આદેશને ઉલટાવી શકાય છે .

હવે, વર્તમાન કેસની જેમ, સ્પેશિયલ જજ સમક્ષ કેસનો તબક્કો સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૮ હેઠળ દાખલ કરાયેલા અહેવાલ પર વિચાર કરવાનો હતો, તે પહેલાં કે તેણે તેની નોંધ લીધી અને પ્રક્રિયા જારી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો . એ પણ સુસ્થાપિત છે કે

તપાસ દરમિયાન આરોપીને સાંભળી શકાતો નથી . તે કાર્યવાહી જોઈ શકે છે અને જોઈ શકે છે કે પોલીસ કેસમાં પોલીસ દ્વારા તેની સામે કઈ સામગ્રી એકઠી કરવામાં આવી છે અથવા તેની સામેની તપાસમાં કયા પ્રાથમિક પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે . જોકે, તે ન તો કાર્યવાહીમાં ભાગ લઈ શકે છે કે ન તો હિસ્સો લઈ શકે છે . તે બાબતના દષ્ટિકોણથી, જો સ્પેશિયલ જજ દ્વારા ગુનેગાર સામે નોંધ લેવામાં આવે છે, તો આવો ગુનેગાર નીચલી અદાલત સમક્ષ આંદોલન કરી શકતો નથી અને ઉચ્ચ અદાલત એટલે કે અપીલ અથવા રિવિઝનલ કોર્ટને બતાવી શકતો નથી કે તપાસ દરમિયાન તેને શું પૂર્વગ્રહ થયો છે . જોકે, એકવાર સ્પેશિયલ જજ દ્વારા પ્રક્રિયા જારી કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે, તો તે તેની સ્વતંત્રતા પર નિયંત્રણ મૂકે છે અને માત્ર આવા આદેશ પસાર કરવાથી તે પૂર્વગ્રહગ્રસ્ત થાય છે, કારણ કે તે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૧ માં સમાવિષ્ટ તેના જીવન અને સ્વતંત્રતાના મૂળભૂત અધિકારને સ્પર્શે છે .

૧૬ આમ, પેટા-કલમ (૩) પર મૂકી શકાય તેવું એકમાત્ર અર્થઘટન એ છે કે તે તમામ તબક્કે પ્રક્રિયા જારી કર્યા પછીના તબક્કેની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે અને તે તબક્કા પહેલાની કાર્યવાહીને નહીં . બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઉપરોક્ત કલમ ૧૯

ની પેટા-કલમ (૩) ટ્રાયલ શરૂ થયા પછી લાગુ પડે છે અને તે પહેલાં નહીં. આ બાબતના દષ્ટિકોણથી કલમ ૧૯ ની પેટા-કલમ (૧) અને (૩) એકબીજાથી સ્વતંત્ર હોવાનું જણાય છે. જો વર્તમાન કેસમાં વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ અર્થઘટન તેના મૂળ મૂલ્ય પર લેવામાં આવે છે, તો કલમ ૧૯ ની પેટા-કલમ (૧) બિનજરૂરી બની જાય છે કારણ કે ૧૯૮૮ ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ સ્પેશિયલ જજ દ્વારા અને કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તપાસના તબક્કે જ ગુનાની નોંધ લઈ શકાય છે. આ બાબતના દષ્ટિકોણથી, પેટા-કલમ (૧) ને પેટા-કલમ (૩) થી અલગ કરીને વાંચવી પડશે જે ૧૯૮૮ ના અધિનિયમની કલમ ૭, ૧૦, ૧૧, ૧૩ અને ૧૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની નોંધ લેવાની કોર્ટની સત્તાઓ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જે યોગ્ય સત્તાધિકારીની પૂર્વ મંજૂરી સિવાય જાહેર સેવક દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે. કોડની કલમ ૧૯૭ ના કિસ્સામાં, કલમ ૧૯ ની પેટા-કલમ (૩) જેવી કોઈ સમાન જોગવાઈ નથી. તેના બદલે, આ જોગવાઈ સક્ષમ સત્તાધિકારીની પૂર્વ મંજૂરી સિવાય તેમાં દર્શાવેલ સત્તાવાર ફરજોના પાલનમાં જાહેર સેવક દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાની નોંધ લેવા પર કોર્ટ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જે સ્પષ્ટ કરે છે કે મંજૂરીને સંબંધિત

સમયે ગુનેગારની સ્થિતિની તુલનામાં જોવાની છે કે શું તે તે કલમની શ્રેણીઓમાં જાહેર સેવક છે અથવા હતો ."

(એફ) ફરીથી વિનોદ રામજીભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કિસ્સામાં, આ કોર્ટે સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નં. ૯૩૦૭/૨૦૧૬ માં પસાર કરાયેલા ૨૦/૧૨/૨૦૧૬ ના આદેશ દ્વારા પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળના ગુના માટે મંજૂરીના આદેશ વિના ખાનગી ફરિયાદ કોર્ટ દ્વારા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે સાંભળી શકાય કે કેમ તે અંગેના મુદ્દાની વિગતવાર તપાસમાં ઠરાવ્યું હતું . ઉપરોક્ત મુદ્દા પર આ કોર્ટ દ્વારા પહોંચેલા અંતિમ નિષ્કર્ષ નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

"૭૦. મારા અંતિમ નિષ્કર્ષ નીચે મુજબ છે:

[એ] અચ્ચા ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને પર ઇન્ક્યુરિયમ (*per incuriam*) કહી શકાય નહીં .

[બી] પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ હેઠળના ગુનાની નોંધ લેવાની સત્તા તે અધિનિયમની કલમ ૫ ના આધારે સ્પેશિયલ જજને આપવામાં આવી છે . તેથી, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળના ગુનાના કમિશનને જાહેર કરતી સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની અરજી સ્પેશિયલ જજ દ્વારા ત્યારે જ સાંભળી શકાય જ્યારે ફરિયાદ સાથે અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૯ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ માન્ય મંજૂરી હોય .

[સી] જોકે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટમાં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ કાર્ય કરવા માટે સ્પેશિયલ જજને સત્તા આપતી કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ નથી, પરંતુ કારણ કે સ્પેશિયલ જજ, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૫ ના આધારે, તે અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓની નોંધ લેવા માટે સશક્ત છે, છતાં એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીનો આદેશ અને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની અરજી પર તેની તપાસ માત્ર સ્પેશિયલ જજ દ્વારા જ કરી શકાય છે . જ્યારે સંબંધિત કોર્ટ કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસનો આદેશ આપવાના હેતુ માટે પોતાનું મન લગાવે છે, ત્યારે તેણે ફરિયાદની નોંધ લીધી હોવાનું કહી શકાય . તપાસ માટે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ પોલીસને ફરિયાદ મોકલવાના તબક્કે, સંબંધિત કોર્ટ ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો પર પોતાનું મન લગાવવા માટે બંધાયેલી છે .

[ડી] પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૯ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા જારી કરાયેલ માન્ય મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદ અથવા કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળની અરજી પર વિચાર કરી શકાશે નહીં અને તે નામંજૂર કરવાપાત્ર રહેશે. "

(જી) આમ, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ સક્ષમ

સત્તાધિકારી દ્વારા જારી કરાયેલ માન્ય મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં, દાખલ કરવામાં આવેલી ખાનગી ફરિયાદને વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં .

(એચ) આ કોર્ટનું ધ્યાન મંજુ સુરાણા ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં કાયદાનો ચોક્કસ પ્રશ્ન માંગવામાં આવ્યો હતો કે શું જાહેર સેવકના સંદર્ભમાં ભ્રષ્ટાચારના આક્ષેપો માટે ફરિયાદની પૂર્વ મંજૂરી સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ પ્રક્રિયામાં પણ ગતિમાં લાવવા માટે જરૂરી છે કે નહીં તેનો જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો . માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઉક્ત કેસની હકીકતનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી ઠરાવ્યું હતું કે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૦(૧)(એ) હેઠળ કોઈપણ ગુનાની નોંધ લેનાર કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ, જોકે સીઆર.પી.સી. માં વ્યાખ્યાયિત નથી, પરંતુ જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૦(૧)(એ) હેઠળ કોઈપણ ગુનાની નોંધ લીધી હોય, ત્યારે તે અરજીની સામગ્રીઓ પર પોતાનું મન લગાવીને જ કર્યું હોવું જોઈએ પરંતુ નીચેના પ્રકરણની અનુગામી જોગવાઈઓમાં એટલે કે કલમ ૨૦૦, ત્યારબાદ કલમ ૨૦૨ હેઠળની કાર્યવાહીમાં દર્શાવ્યા મુજબ ચોક્કસ રીતે કાર્યવાહી કરવાના હેતુથી આવું કર્યું હોવું જોઈએ . ઉપરોક્ત મુદ્દાની તપાસ કરતી વખતે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું હતું કે કલમ ૨૦૨ માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં જ લાગુ કરવામાં આવી હતી જ્યાં મેજિસ્ટ્રેટે નોંધ લીધી હોય અને ફરિયાદની જાતે અથવા અન્ય કોઈ એજન્સી દ્વારા તપાસ કરવાનું પસંદ કર્યું હોય.

૨૩. ઉપરોક્ત નિર્ણયને ધ્યાનપૂર્વક વાંચવાથી એવું જણાય છે કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે સીઆર.પી.સી. સાથે વાંચીને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટના ગુનાઓને લાવવાના પરસ્પર પ્રભાવના સંબંધમાં ઉદ્ભવતા વિવાદ અને ગૂંચવણની તપાસ કરવા માટે મોટી બેન્ચને મામલો મોકલ્યો છે . તે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ નોંધ લેવા પૂર્વે પણ મંજૂરીની જરૂરિયાત સાથે વધુ સંબંધિત છે . વર્તમાન કેસમાં, નિર્વિવાદપણે મેજિસ્ટ્રેટે ત્રણ ગણા નિર્દેશો જારી કરીને આક્ષેપિત આદેશ પસાર કરવા માટે આગળ વધ્યા છે જેના દ્વારા ઇન્ડિયાન કોર્ટ ઇન્ફિરિયાટ તરીકે ગણવાનું સ્વીકારવામાં આવ્યું છે . આગળ, પીઆઈ, એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, જામનગરને ઇન્ફિરિયાટ મોકલવાનો અને ૩ મહિનાના સમયગાળામાં આવી ઇન્ફિરિયાટનો અહેવાલ માંગવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે, જે મારા મતે નોંધ લીધા પછીના તબક્કે છે અને તેને કોઈપણ રીતે નોંધ લેવા પૂર્વેનો તબક્કો ગણી શકાય નહીં . આવા સંજોગોમાં, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ મંજૂરીની ઇન્ફિરિયાટ જરૂરિયાત વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ આવો નિર્દેશ જારી કરવા આગળ વધે તે પહેલાં પૂરી થવી જરૂરી હતી . ઇન્ફિરિયાટ સાથે મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં, વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ દ્વારા જારી કરાયેલ નિર્દેશ અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો હોવાનું ઠરાવવામાં આવે છે અને આથી તે રદ કરવામાં અને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે .

૨૪. આમ ઠરાવ્યા પછી, આ કોર્ટે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અંતર્નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, કેસના ચોક્કસ તથ્યોમાં, મૂળ

ફરિયાદી માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવજાણી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોના સંદર્ભમાં, ન્યાયના હેતુઓ સુનિશ્ચિત કરવા માટે વધુ આદેશ પસાર કરવાનું યોગ્ય માન્યું છે . આ કોર્ટે આક્ષેપોની નોંધ લીધી છે અને તે માત્ર પૂર્વ મંજૂરી ન મેળવવાના આધારે શરૂઆતમાં જ તેની દૃષ્ટિ ગુમાવી શકે નહીં, આ કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય છે કે ફરિયાદ સાથે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી કાયદા અનુસાર પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૧૮ ની શરતોમાં મંજૂરી માટેના કેસ પર વિચાર કરવા માટે વર્તમાન ફરિયાદને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવી જોઈએ . કોર્ટ સક્ષમ સત્તાધિકારીને એ.આઈ.આર. ૧૯૫૬ એસ.સી. ૪૪ માં નોંધાયેલા માતાજોગ ડોને વિરુદ્ધ એચ.સી. ભારી ના કેસમાં કરવામાં આવેલા મહત્વપૂર્ણ અવલોકનો ધ્યાનમાં રાખવા ઈચ્છે છે . માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૭ ની માન્યતા પર નિર્ણય લેવાની તક મળી હતી . માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે બંધારણની કલમ ૧૪ કલમ ૧૮૭ ને સત્તા બહારની ઠેરવતી નથી કારણ કે ભેદભાવ તર્કસંગત વર્ગીકરણ પર આધારિત છે . આમ ઠરાવતી વખતે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"ગૌણ દલીલો શરૂઆતમાં જ નિકાલ કરી શકાય છે . જો અધિનિયમની કલમ ૫(૧) ની સત્તાઓ વિશેના બંધારણીય મુદ્દામાં કંઈ યોગ્ય અને નોંધપાત્ર હોત તો પણ, અમે તેમાં જવાનો

ઇનકાર કર્યો કારણ કે તે હાઇકોર્ટ સમક્ષ અથવા અપીલ માટે વિશેષ રજા માટેની અરજીના આધારોમાં ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો . કલમ ૧૪ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૭ ને સત્તા બહારની ઠેરવતી નથી કારણ કે ભેદભાવ તર્કસંગત વર્ગીકરણ પર આધારિત છે . જાહેર સેવકોને સત્તાવાર ફરજો બજાવતી વખતે સત્તામણીથી બચાવવા પડે છે જ્યારે સામાન્ય નાગરિકો જેઓ આ રીતે રોકાયેલા નથી તેમને આ સુરક્ષાની જરૂર નથી . એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૭ એ સરકારને તેમની મરજી અને ઈચ્છા મુજબ મંજૂરી આપવા અથવા રોકી રાખવાની સંપૂર્ણ મનસ્વી સત્તા આપી છે, અને વિધાનસભાએ વિવેકાધિકારના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરવા માટે કોઈ માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા નથી અથવા સૂચવ્યા પણ નથી . જાહેર સેવક દ્વારા તેની સત્તાવાર ફરજોના પાલનમાં કરવામાં આવેલા અથવા કરવામાં આવેલા હોવાના આક્ષેપવાળા કાર્ય માટે જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી કરવાની બાબતમાં એક વ્યક્તિ અને બીજી વ્યક્તિ વચ્ચે કોઈપણ ભેદભાવનો કોઈ પ્રશ્ન નથી . કોઈ પણ વ્યક્તિ આવી મંજૂરી વિના આવી કાર્યવાહી કરી શકે નહીં . જો સરકાર એક જાહેર સેવક સામે મંજૂરી આપે છે પરંતુ બીજા સામે તેમ કરવાનો ઇનકાર કરે છે, તો જે સરકારી કર્મચારી સામે મંજૂરી

આપવામાં આવી છે તે કદાચ ભેદભાવની ફરિયાદ કરી શકે છે . પરંતુ અરજદારો જેઓ ફરિયાદી છે તેઓ આપું કહી શકતા નથી કારણ કે કોઈપણ ફરિયાદી સામે કોઈ ભેદભાવ નથી . એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે વિવેકાધીન સત્તા એ ભેદભાવપૂર્ણ સત્તા હોવી જરૂરી નથી અને તે સત્તાનો દુરુપયોગ સરળતાથી માની લેવો જોઈએ નહીં જ્યાં વિવેકાધિકાર સરકારમાં નિહિત છે અને કોઈ નાના અધિકારીમાં નહીં . વધુમાં, અમે અત્યારે આવા કોઈ પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત નથી . આપણે માત્ર એ જોવાનું છે કે શું કોર્ટ અગાઉની મંજૂરી વિના કેસની નોંધ લઈ શકે છે અને આ હેતુ માટે કોર્ટે એ શોધવું પડશે કે શું જે કાર્ય સામે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે આરોપીએ સત્તાવાર ફરજના પાલનમાં કાર્ય કરતી વખતે અથવા કાર્ય કરવાનો ઈરાદો ધરાવતા સમયે આચર્યું હતું . એકવાર આ નક્કી થઈ જાય, પછી કેસ આગળ વધે છે અથવા કાઢી નાખવામાં આવે છે . મંજૂરી આપવી કે નહીં તે સરકાર માટે વિચારવાની બાબત છે . સરકારને આપવામાં આવેલી મંજૂરી આપવાની અથવા રોકી રાખવાની સંપૂર્ણ સત્તા અસંબંધિત છે અને કોર્ટ પર નાખવામાં આવેલી ફરજથી અજાણી છે, જે કાર્યની સાચી પ્રકૃતિની ખાતરી કરવાની છે."

૨૫. આ અવલોકનો સાથે, વર્તમાન અરજી ઉપરોક્ત શરતોમાં મંજૂર

કરવામાં આવે છે . રૂલ નિરપેક્ષ કરવામાં આવે છે .

૨૬. આ કોર્ટ સ્પષ્ટ કરે છે કે આ કોર્ટે અન્યથા ફરિયાદના ગુણદોષની તપાસ કરી નથી . સક્ષમ સત્તાધિકારીને કાયદા અનુસાર ફરિયાદની તપાસ કરવા અને મંજૂરી આપવી કે નહીં તે અંગે યોગ્ય નિર્ણયો લેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે . આ આદેશની પ્રાપ્તિની તારીખથી પ્રાધાન્યપણે ત્રણ મહિનાના સમયગાળામાં આવી ક્વાયત પૂર્ણ કરવા દો .

(નિશા એમ. ઠાકોર, ન્યાયમુર્તિશ્રી)

વાય. એન. વ્યાસ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*